

Specializovaný ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů
v Praze

P o l e

čp.1

tvrz a hospodářský dvůr

Stavebně historický průzkum
a architektonické vyhodnocení objektů

Odpovědný vedoucí úkolu: Doc. ing. arch. F. Kašíčka CSc

Zpracovali:

Dějiny objektů,
premeny, ikonografie,
plány a literatura

PhDr. L. Lancinger CSc

Architektonický rozbor,
stavební historie,
přehled arch. detailů a závad,
doporučení k budoucí úpravě,
fotodokumentace

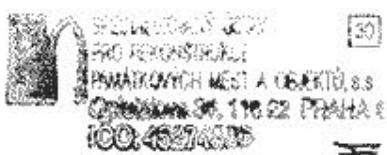
Doc. ing. arch. F. Kašíčka CSc

Grafické práce

N. Procházková

Pořizovatel: OÚ Strakonice, referát regionálního rozvoje,
oddělení kultury

Praha, červen 1996

F. Kašíčka

O b s a h :

	strana
1. Dějiny objektů	1
2. Prameny, ikenografie, plány,	
edice pramenů a literatury	13
3. Architektonický rozbor a popis	15
3.1. Tvrz	15
3.2. Hospodářský dvůr	33
(historická část)	
4. Stavební historie	42
5. Seznam architektonických detailů a prvků	48
6. Přehled architektonických závad	52
7. Doporučení k budoucí úpravě	
a k funkčnímu uplatnění objektů	54
8. Seznam výkresů grafické přílohy	59
9. Seznam obrazové přílohy	60
10. Grafická příloha	
11. Legenda ke grafické příloze	
12. Obrazová příloha	

Tato práce je dílem - výsledkem tvůrčí činnosti autorů ve smyslu autorského zákona č. 35/1965 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků v z. č. 89/1990 Sb. /autorský zákon/ a požívá ochranu dle tohoto zákona.

Dílo je chráněno jako celek a i jeho složky, ať už se jedná o část textovou či grafickou.

Tohoto díla či jeho částí je možno užít výlučně se svolením autora resp. nositele autorských práv.

Copyrightová doložka

c - SÚRPMO doc. ing. arch. F. Kašička, CSc

PhDr. L. Lancinger, CSc

POLE, býv. tvrz čp.1

DĚJINY OBJEKTU

Pole se jako vesnice "na poli" připomíná poprvé již roku 1228 a je zřejmě starého, předkolonizačního původu, čemuž nasvědčuje i církevní statut vrchnosti, již byl nejstarší český klášter sv. Jiří na Pražském hradě (Reg. I, s.337). A. Sedláček připomíná vladyku Buška z Pole, který v letech 1359 a 1360 vystupoval jako svědek na listinách maltézského, johanitského řádu (ŘM-L, zn. Jo XLIX i.č.2426,2430). Pokud však nedojde k archeologickému určení středověkého tvrziště, budou mít úvahy o sídle tohoto vladyky v místě čistě hypothetickou povahu.

Roku 1454 se ves Pole stala součástí panovnické odúmrti po Anně, vdově po Mikulášovi ze Štěkně. Král Vladislav "statek a dědictví ve vsi Pole s kmetcími dvory..." daroval za jeho zásluhy Mikuláši z Talmberka (AČ 37, s.823, č.10). Po dvou desetiletích se však roku 1465 stala vesnice součástí panství Lnáře. Po shoření desek zemských se roku 1542 v majetku Šternberků znova vkladají "Lnáře tvrz,... vesnice.. Pole..." etc. (DZV 250, lit.A 20). Roku 1577 Zikmund Doušovec z Doušova na Hlavňovicích koupil od Adama st. ze Šternberka na Blatné a jeho bratří od jejich lnářského panství "ves celou Pole s dvory kmetcími... s krčmou vejsadní..." za 3900 kop miš. (DZV 63, lit.D 4). Zemřel roku 1588 (A. Sedláček podle epitafu v Kvasňovicích, Hrady, XI, s.256). Neznámým způsobem pak Pole získal Jan nejst. Horčice z Prostého, který si zde mohl v devadesátých letech jako své sídlo zbudovat renesanční tvrz, pokud tak neučinil již jeho předchůdce Doušovec. Roku 1616 již Horčice odkázal manželce Kateřině Horčicové z Kokořova mj. "tvrz a dvůr poplužní ve vsi Poli s ovčinem..." (DZV 138, lit.C 8).

Po většinu 17. stol. se statek Pole převáděl mezi Horčicovými potomky a jejich příbuznými. Kolem roku 1620 jej zdědila dcera Saloména Vratislavová z Prostého s manželem Ada-

měm Vratislavem z Mitrovic. Na portálu tvrze vytesané rodové znaky Horčiců a Vratislavů měly snad být bud pamětí tohoto majetkového převodu nebo snad menších stavebních úprav včetně instalace nového portálu v již stojící a od roku 1616 zcela nepochybně doložené tvrze. Odkud čerpal autor novodobé Pamětní knihy obce Pole z roku 1929 zprávy o Adamově účasti na vzniku poplužního dvora ze čtyř zrušených gruntů, není známo. Dvůr se rovněž cituje už roku 1616 jako existující.

Úmrtem Salomény roku 1630 statek s tvrzí přešel dědickým na její děti, čtyři dcery a syna Jiřího Zdeňka Vratislava z Mitrovic. Na jeho díl sice tvrz připadla, ale pro jeho nezletilost byla k jeho užitku poručníky prodána sestře Kateřině Vratislavové na Skřipli a Poříčí. Od té "statek Pole, totiž tvrz, dvůr, ovčín a jiné všechno stavení v témž dvoře" koupil roku 1640 její švagr Albrecht Beneda z Nečtin na Poli a Záboří (DZV 147, lit.F 30). Pak se zřejmě bez deskového vkladu ujal svého dědictví Jiří Zdeněk Vratislav a roku 1656 je odkázal manželce Kateřině Maximiliáně. Po ní se roku 1674 v držení uvázel za asistence komorníka deskového úřadu, ale bez popisu statku Zdeňkův strýc, cís.komorník Václav Ignác Vratislav na Poli a části Kadova (DZV 261, lit.J 1; 115, lit.E 21). Ten pak roku 1682 prodal "statek Pole.. s některými tamními mobiliemi.. s pivovarem, sladovnou, hvozdem a vinopalnou, s.. pánví a.. potřebným nádobím, s panským dvorem v Poli.." a půl statku Kadova Tomáši Zácheovi ř. hr. Černínovi z Chudenic na Lnářích, Týniště, Landštejně a Pluhovém Žďáru (DZV 396, lit.J 18). Jména sládků ve zmínovaném pivovaru jsou známá od roku 1660 (Pamětní kniha z roku 1929).

Od tohoto převodu se statek Pole stal součástí rozsáhlého majetku jedné z větví mocného černínského rodu a byl inkorporován jako řadová hospodářská jednotka do Lnářského panství.

V o sto let pozdějším popise panství Lnáře podle dotazníku krajského úřadu se mj. uvádí: "Podle nynější výpovědi starých lidí měla roku 1664 tato vesnice s panským dvorem zcela vyhořet, jež s pomocí vrchnosti a držitelů vesnice by-

la obnovena jako dříve" (Vs Lnáře, kart.4, zn.III c-3). Berní revizitační komise roku 1719 konstatovala mj., že "zde se nacházející rytířské sídlo, protože po koupi následkem i korporace do panství Lnáře zůstalo bez obyvatel a budova čím dál více scházela, bylo změněno na panskou obilní sýpku" (tamtéž, zn.III b-1). Tuto informaci opakuje roku 1790 J.Schaller: "Pole.. s rozpadlým zámkem, který je nyní změněn v panskou sýpku" (III, s.84, č.39). Ještě roku 1840, kdy už objekt prokazatelně sloužil obytným účelům, uvádí J.Sommer, že "ze starého zámku byla zřízena sýpka" (VIII, s. 147, č.12). Oba topografové pracovali ovšem podle dotazníků, zodpovězených správami panství.

Bližší údaje o osudech tvrze v nové sestavě lnářského panství se do 19. stol. nevyskytují. Přeměna na sýpku je celkem běžný osud neužívaných drobných šlechtických sídel, s nimiž si majitelé velkých panství nevěděli rady. Příslušné úpravy zmenšením oken se neprováděly vždy, někdy se omezily jen na zabetnění. Se zaváděním modernějších postupů v zemědělství, ke kterým některé vrchnosti přikračovaly již v poslední čtvrtině 18. stol. a které byly spojeny s přiblížením orgánů správy výrobním jednotkám, byla patrně stará tvrz nejpozději v první čtvrtině 19. stol. vrácena obytným účelům. Častější stavební změny se děly v hospodářských staveních dvora. Doklady se však zachovaly až od pol.19. stol.

Stav v pol.19.stol. zachycuje stavební inventář dvora Pole ze 3.1.1857 od obročního písáče Hájka:

"Zámek: Byt I. penzionovaného důchodního Sládka: Předsíň (1 jednokřídlo okno), 1.pokoj (1 dveře, 1 dvojitě okno), 2.pokoj (1 dveře, 1 dvoukřídlo dvojitě okno), čelední pokoj (2 dveře, 1 dvojitě okno), spíž (1 dveře, 1 jednoduché okno, 1 okénice), půda (1 dveře), záchod (1 dveře), sklep (1 dveře), zahrada (1 dveře).

II.byt: 1 vstupní dveře na schody..., 1 schody..., 1 okno se 4 tabulemi; 2 pokoje (2 jednokřídlo dveře, 3 dvoukřídlo okna, 2 kachlová tahová kamna), spíž (1 dveře, 1 okno), čelední pokoj (1 dveře, 1 dvojitě okno, sporák); 1 okénko na schodech na půdu se 3 tabulemi, 1 dveře ke schodům na půdu;

1 dveře ke komoře; u sklepa (1 dveře, 1 zamřížované okno); kurník (1 dveře, 1 okno); zahrada."

Stále pod záhlavím "Zámek":

"Byt dozorce ve dvoře (Maierhofsaufseherswohnung): Předsíň (1 dveře, 1 okno, 1 schody na půdu, 1 okno na těch schodech), kuchyně (1 dveře, 1 pec), obytná světnice (1 dveře, 2 dvojitá okna se 32 tabulkami, 2 okenní mříže o 12 tyčích, cihelná kamna, hliněná pečící trouba), komora (1 dveře, 1 okno), (přízemní?) sklep [Erd.Keller] (přední dvoukřídle dveře, druhé dveře); fortina (1 dveře); prasečí chlívek (1 dveře)."

Již bez záhlaví "Zámek":

"Byt Šafáře: Předsíň (1 dveře), kuchyně (1 dveře, 1 okno, 1 mříž o 1 tyči), kuchyně (1 dveře, 1 okno, 1 mříž o 1 tyči), ratejna (1 dveře, 3 velmi špatná jednoduchá okna s 18 tabulkami a 6 chybícími), vedlejší světnice (1 dveře, 2 špatná okna, 1 mříž o 2 tyčích), komora proti kuchyni (1 dveře, 1 okno, 1 mříž ze 13 tyčí), mléčný sklep (1 dveře, 1 okno, 1 mříž), latový přístěnek (1 dveře, 2 sklepni dveře) 2.komora (2 dveře, 4 okna s mřížemi).

Vjezdová brána (dvoudílná vrata), stodola (3 dvoukřídla vrata), sýpka (1 dveře), prasečí chlívky (1 dveře), starý kravín (1 dveře), arkýř (1 dveře), řezárna - kuchyně (1 dveře, 1 dvoudílné okno, 1 mříž z 5 tyčí, 1 schody na půdu, 1 padací dveře), nový kravín (2 dveře, 5 dvoudílných, jednotabulkových oken, 15 železných okenních tyčí), volárna (2 dvoudílné dveře, 9 kamenných žlabů, 6 oken), konírna (1 dvoudílné dveře, 3 žlaby, 2 dveře na půdu nad volárnou), kůlna (1 schody ke komoře, 1 další dveře)." Následuje ovčín mimo areál (Vs Lnáře, kart.238, zn.XI b-12/9).

Počátkem šedesátých let došlo k dalším změnám v hospodářských staveních, při nichž mj. zřejmě zanikl starý kravín a konírna. Nelze je však spolehlivě z dochovaných stavebních inventářů (tamtéž) proti předešlému rozlišit. V sedmdesátých letech pak byly změny překryty dalšími přestavbami, jež budou v dalším popsány. V téže době byla zahrada jižně od zámečku změněna na ovocnou školku s přiděleným stálým sada-

řem.

Z roku 1865 je zachován rozpočet na úpravu jednoho z úřednických bytů částkou 810 zl.r.č. Na zednickou práci z toho připadalo 210 zl. a to 38 zl. za bourání, 50 zl. za 5 sáhů nových zdí, 6 zl. za nové ohniště a pod ním pec, 40 zl. za nový dveřní otvor a záchodový odpad, 25 zl. za zřízení 3 komínů a kouřového pláště v kuchyni, 53 zl.30 kr. za 32 čtv.sáhy (115,10 m²) rákosového stropu, 13 zl.10 kr. za 79 sáhů (149.75 m) římsy žlábkovnice (Hohlkehle), 10 zl. za vybílení celého patra i se schodištěm, 6 zl. za vylámání 4 kamenných dveřních ostění a 49 zl.30 kr. za vylámání 11 kamenných okenních ostění. Na tesařskou práci připadlo 29 zl.55 kr. za protažení 13 rákosových trámů, bednění pod rákosový strop, opravu podlahy, záchodový odpad a sedátka, 11 hrubých dveřních zárubní, 2 sáhy (3.89 m) dlouhý trám ke kouřovému pláště. Truhlářská práce za 154 zl. představovala dodání 11 křížových dveří 1^o6' x 3'3" (3.80 x 1.02 m), 10 vnitřních a 7 vnějších oken 4'6" x 3' (1.42 x 0.95 m) s rámy a 3 malých okének (Vs Lnáře, zn.IX b-6, "Dvůr Pole").

Pro potřebu pozůstalostního řízení po zemřelém majiteli panství hr. Linckerovi provedli stavební znalci Fr. Landrock a K. Halla podle protokolu ze 4.6.1873 také popis a odhad všech panských budov. mj. i hospodářského dvora Pole:

"93. Jednopatrový obytný dům úředníků leží na východní straně plochy dvora a sestává ze dvou domovních křídel - delší trakt je 10^o4' (20.20 m) dlouhý, 6^o3' (12.35 m) široký, kratší trakt má délku 1^o5' (3.50 m), šířku 2° (3.80 m) a celková plocha měří 73 čtv.sáhy.

Ze dvora přístupné vstupní dveře vedou do cihlami dlážděné předsíně, ze které se nalevo dospěje do bytu šafáře. Ten sestává z klenuté kuchyně, klenutého pokoje s prkennou podlahou a z cihlami dlážděné, rovněž klenuté komory. - Od dělená komora má hliněnou podlahu a klenutý strop. Po pravé straně předsíně leží rovněž také klenutá, cihlami dlážděná komora, pak vchod do sklepa, kterým se po 14 stupních dosáhne prvního a po 18 stupních druhého klenutého sklepniho prostoru. - Zděné, dvouramenné schody o 25 dřevěných stup-

nich umožňují přístup do cihlami dlážděné předsíně 1. patra, které zaujímá byt správce, sestávající ze dvou orákosovaných pokojů s prkennou podlahou, orákosovaného kuchyňského pokoje s prkennou podlahou a stejně kuchyně, pak byt zahradníka, sestávající ze dvou obytných světnic, kuchyně a komory. Z předsíně vedou schody o 27 dřevěných stupních do požárními zdmi rozdeleného půdního prostoru s prkennou podlahou, který je překryt nikoliv volně uloženým, stojatým krovem s dvojitě položenými taškami. Stavební stav.. je dobrý.

99. Ve dvoře k jihu je vozovna a kůlna na nářadí v délce 14 sáhů (26.55 m) a šířce 6 sáhů 1 stopy 6 palců (11.85 m)... Tato stavba je postavena na průčelní, jakož i zadní straně z plné zdi, na dvorní straně ale z překlenutých pilířů. Do dvora otevřený prostor kůlny beze stropu je překryt stojatým krovem s dvojitě položenými taškami. Stavební stav.. je dobrý.

100. Na západní straně z kamene na vápno postavená stodola v délce 6 sáhů 2 stop (49.90 m) a šířce 8 sáhů 3 palců (16.10 m)... obsahuje 2 jílové mlaty s příslušnými stěnami peren.. 2 dvoukřídlá bedněná vrata na dvorní straně a jedna podobná výjezdová; je uzavřena požárními zdmi a překryta ležatým krovem, který je pobit šindely. Stavební stav je průměrně použitelný.

101. V pravém úhlu na severní straně ke stodole přilehající kravín stejně jako přilehlá volárna jsou postaveny z tvrdého materiálu na vápno, zaklenuty a opatřeny podezděnými, z pálených cihelných tvárníc konstruovanými žlaby. Kravín je dlouhý 9 sáhů 1 stopu (17.40 m) a široký 4 sáhy 2 stopy 9 palců (8.45 m).. Volárna má délku 17 sáhů (32.25 m) a šířku 3 sáhy 3 stopy (6.65 m)... V každém z těchto chlévských stavení je cihlami dlážděná, klenutá krmivovala komora. Kravín je překryt stojatým, volárna ležatým krovem, obojí s dvojitě položenými taškami. Stavební stav obou stavení je dobré použitelný.

102. K volárně přilehlá prasečí chlév a kurník s mostnicovou podlahou a stropem z kulatiny a lepenice. Je dlouhý 6 sáhů 4 stopy (12.65 m) a široký 1 sáh 2 stopy (2.50 m)..

Stavební stav dobré použitelný.

103. U vjezdové brány do dvora ležící obytný dům poklášného je postaven z tvrdého materiálu na vápennou maltu a pokryt dvojitě taškami. Délka činí 7 sáhů 2 stopy (13.90 m) a šířka 3 sáhy 3 stopy (6.65 m). Stavení obsahuje cihlami dlážděnou předsíně, orákosovanou obytnou světnici s prkennou podlahou a komoru stejného druhu, pak cihlami dlážděnou klenutou kuchyni. Z předsíně se přijde po dřevěných schodech o 14 stupních na požárními zdmi uzavřenou půdu s jednoduchým krovem. Vedle vstupních dveří do obytného domu jsou druhé dveře jako vstup na schody do sklepa, které po 14 stupních vedou do klenutého sklepniho prostoru s hliněnou podlahou...

104. Studna ve dvoře 4 sáhy (7.60 m) hluboká...

105. Svažitě vydlážděné hnojiště...

106. Z kamene na vápennou maltu postavená ohradní zeď dvora, včetně dvoukřídle bedněné brány, dále zahradních dveří 33 sáhy 3 stopy (63.50 m) dlouhá 6 stop (1.90 m) vysoká a 18 palců (0.47 m) silná je v dobrém stavu.

107. Ohradní zeď zahrady 151 sáhů (286,30 m) dlouhá, 1 sáh (1,90 m) vysoká a 18 palců (0.47 m) silná je v průměrně dobré použitelném stavu" (Vs Lnáře, kn.10, s.37n).

Roku 1878 správa lnářského velkostatku pronajala hospodářský dvůr v Poli Vilému Šakovi, sládkovi z Nalžov. Před vypršením nájemní lhůty byly pronajaté objekty znova popsány, v některých bodech podrobněji, a vyznačeny v připojeném situačním plánu od ing. Lamberta Pávka ze 4.2.1887:

"I. a) Bývalá zámecká budova byla svého času užívána v prvním patře jako byt pro hospodářského úředníka a zahradníka, v přízemí pro řafáře... Ze dvora do zámku vedoucí vstupní dveře v kamenném ostění jsou dvoukřídle bedněné, bednění upevněno deskovými záporami (Plattenriegeln)... a vedou přímo do cihlami dlážděné klenuté předsíně, ve které se nachází malý otvor s drátěnou mříží v dřevěném rámu. Z ní se přijde vlevo do klenuté čelední světnice s prkennou podlahou, vpravo od vchodu do komory a čelně proti ní do kuchyně. Vstupní dveře do pokoje jsou jednokřídle v kamenném ostění..., v něm jsou 3 dvoukřídla zimní a letní okna v rámech,

každé křídlo se 3 skleněnými tabulkami (Glassscheiben)..., ve dvou vnějších okenních křidlech s malým větracím okénkem..., dále sporák z tašek se 4 pláty v rámu, dále topná kamínka, kamnovec na 4 vědra vody a hliněná pečící trouba, konečně komín. S tímto pokojem je spojena alkovna. V ní se nachází dvě jednokřídla, jednoduchá okna v rámech, z nichž jedno je opatřeno šesti druhé osmi skleněnými tabulkami (Glassscheiben) a menší z nich železnou mříží ze dvou tyčí. Vpravo z předsíně vedou dveře do komory, jež je klenutá a dlážděná..., je v ní velké půlokno se zazděnou spodní polovicí, jednokřídla v rámu..., se dvěma tabulkami (šestihrannými) a s železnou mříží ze 13 tyčí; pak v přiléhající [další] komoře je druhé malé okno, vyplňené zcela drátěnou mříží a zajištěné železnou mříží z 9 tyčí. Dveře vlevo vedou do klenuté kuchyně... jednoduché, jednokřídla.. v dřevěném rámu..; v ní jednokřídla okno v dřevěném rámu má 8 tabulek..; pak pec s kotlem na vodu o obsahu 8 věder. Vpravo z předsíně přijde se jednokřídlymi jednoduchými dveřmi v kamenném ostění do čelední komory, jež je klenutá a cihlami dlážděná.. V komoře jsou dvě dvoukřídla okna s železnou mříží.

Dále se z té předsíně přijde proti vchodu po 14 dřevěných stupních do prvního a po dalších 18 stupních do druhého klenutého sklepniho prostoru; v prvním oddělení proti sklepnímu vchodu je malé okno v rámu.. se 6 skleněnými tabulkami, upevněné pásovým železem a zajištěné železnou tyčí; první jednokřídla jednoduché dveře vpravo.. vedou do bývalého mléčného sklepa, jenž byl nyní přidělen zahradníkovi při ovocné školce. Je v něm neokované okno v rámu.., opatřené 6 skleněnými tabulkami a drátěnou mříží. Druhé jednokřídla dveře.. vedou do druhého sklepniho prostoru, který je rozdělen do čtyř samostatných prostorů, z nichž ke každému vedou jednoduché jednokřídla dveře..

Konečně proti vchodu do předsíně prostorné, dvouramenné schody o 25 dřevěných stupních, zajištěné jednokřídlymi dveřmi.., na kterýchžto schodech je vezděno malé okno se 4 skleněnými tabulkami v dřevěném rámu, dále jednokřídla topná dvířka..; vedou do předsíně 1. patra, které zaujímá byt

nájemce. Ten sestává ze 2 pokojů, obou vybavených taflovanými, obloženými dveřmi, žlutě natřenými. V prvním pokoji jsou dvě, ve druhém jedno dvoukřídle dvojité okno v rámu, žlutě natřené, každé s 8 skleněnými tabulkami...; v první obytné světnici jsou bílá polévaná tahová kamna..., ve druhém mramorovaná kachlová kamna. V předsíni dvoukřídle jednoduché okno v rámu.. s 8 skleněnými tabulkami; vedle toho nachází se jednokřídle taflované dveře v obložení, žlutě natřené.. ke spíši. V ní je dvoukřídle okno v rámu s 8 skleněnými tabulkami, žlutě natřené. Vpravo z předsíně vedou jednokřídle, taflované, žlutě natřené dveře v obložení do kuchyně. V té je dvoukřídle dvojité okno v rámu.. s 8 skleněnými tabulkami..., dále sporák se 4 pláty v rámu, jedna hliněná a jedna plechová pečící trouba, jedna topná kamna, kamnovec na 4 vědra vody, konečně vede ze sporákového kouřovodu hliněná roura na dvou železných nosičích předsíni do komínu bývalého zahradníkova bytu.

Bývalý zahradníkův a nyní [rovněž] nájemcův byt v tomto patře sestává z orákosovaného tzv. kuchyňského pokoje s prkennou podlahou, orákosovaného obytného pokoje a orákosované komory s prkennou podlahou. Bývalý kuchyňský pokoj má dvoukřídle dvojité okno, žlutě natřené, každé [křídlo] .. s 8 skleněnými tabulkami. Z tohoto kuchyňského pokoje vedou vpravo jednokřídle taflované dveře v kamenném ostění, žlutě natřené.. do komory, ve které se nachází dvoukřídle okno v rámu s 8 skleněnými tabulkami.. a u něj dvoukřídla okenice.. Prostřední z obytných světnic je přístupná z chodby jednokřídlymi dveřmi žlutě natřenými, taflovanými, v obložení.. V té se nachází žedě polévaná kachlová kamna s železným plátem..., dále dvoukřídle dvojité okno v rámu, žlutě natřené..., s 8 skleněnými tabulkami. Z tohoto pokoje vedou jednokřídle taflované dveře v obložení.. do přilehlého obytného pokoje, ve kterém se nachází kachlová kamna. Dále dvoukřídle dvojité okno, každé [křídlo] s 8 skleněnými tabulkami. V předsíni se nachází malé jednoduché dveře do komína..., malá plechová dvířka do komína a dvoukřídle dvojité okno s 8 skleněnými tabulkami..., dále jednoduché jedno-

křídle dveře.. k záchodu s jedním sedátkem. V něm je malý větrací otvor ve zdi bez okenní vložky. Konečně vedou z předsíně schody o 27 stupních do půdního prostoru s prkennou podlahou, odděleného požárními zdmi, který je překryt stojatým krovem a pokryt dvojitě taškami. Vstup na půdu zprostředkuje po 12 stupních jednoduché jednokřídle dveře..., dále na půdním prostoru po dalších 15 stupních vpravo jednoduché jednokřídle dveře k bývalé sýpce a dvě jednoduché jednokřídle dveře ke dvěma prkenným bedněním odděleným půdním prostorům.

b) Bývalý obytný dům poklasného vlevo od vjezdové brány je postaven z tvrdého materiálu na vápennou maltu a pokryt taškami. Zůstává vyhrazen pronajímateli (Pachtherrschafft) spolu se sklepem v zámecké budově a dvěma dřevníky ve dvoře jako byt zahradníka v ovocné školce.. jakož i ovocná školka se vstupními dveřmi a vjezdovou branou. Nájemce má však vstupními dveřmi přístup k vyhražené domácí zahrádce v ovocné školce." Domek se nepopisuje, je zřejmě totožný s pol. 103 popisu z roku 1873. Pod písm. "c" následuje popis vozovny, rovněž shodný s tímto popisem. Pilíře na její čelní straně byly dva.

"d) Prasečí chlév a kurník.. přistavěný ke kravínu. U tohoto chléva se nachází 6 jednokřídlých jednoduchých dveří k prasečím a husím chlivkám a 6 podobných nad nimi k slepičím kurníkům... Přilehlá zahradníkova komora na nářadí a dřevník."

e) neuvedeno, f) hnojiště, g) ohraďní zeď dvora, h) ovčí chlévy mimo areál dvora. "II.i) Stodola uzavírá dvůr na západní straně, sestává ze dvou výmlatních mlatů, dvou horních mlatů a tří peren. Každý z výmlatních mlatů je zevnitř i zvenčí uzavřen dvoudílnými, plně pobitými, olejovou barvou natřenými dvojitými vraty.. Oba výmlatní mlaty jsou dlážděny dutými (luftrockenen) cihlami.. a od peren odděleny dřevěným pažením. Horní mlaty jsou opatřeny příčnými prahy, vedle sebe položenými a to u horního mlatu č. i se napočítá 17 dlouhých a 30 krátkých prahů nebo překladových trámů. U 2.mlatu se nachází 17 dlouhých a 22 krátkých, zčásti kula-

tých, zčásti přitesaných.. Celá stodola je opatřena odpovídajícím počtem půdních oken a větracích otvorů, které jsou vesměs provedeny z plechu a opatřeny olejovým nátěrem.

k) Komora na nářadí, přilehlající od severu ke stodole se s přilehlou vozovnou "l" nachází pod společnou střechou.

m) Volárna sestává z polovice z přestavěného starého teletníku a z polovice z nové přístavby. Vnitřek chléva obsahuje 4 koňská stání, oddělená navzájem dřevěnými stěnami se sloupy. Vždy pro dva koně je společný kamenný žlab.. Zbylý prostor je zařízen pro volská stání.. Všechna okna jsou zasklená, zamřížovaná a stejně jako dveře.. natřená.

n) Krmivová komora nachází se ve zbývající části bývalého starého chléva, je zcela vydlážděná, má zasklená a okovaná okna, z nichž dvě jsou zamřížovaná a jedno k uzavírání okenicí (Fensterbalken), větší okno k dopravě krmiva. Z komory vede po jedných dvoukřídlych dveřích do volárny a kravína. Půda nad volárnou a komorou je přístupná ze dvora jednoduchými, dvoukřídlymi dveřmi v půdním vikýři.

o) Kravín byl postaven ze základu nově roku 1883, má podél celého chléva dvě [řady] plně vybavených stání s kameninovými žlaby a jeslemi.. Vlevo a upravo od vstupních dveří jsou dřevěné bariéry a při východní zdi dřevěné přistěny na spaní pro čeleď. Všechna okna i dveře jsou okovaná a natřená olejovou barvou, všechna okna jsou zasklená a na vnější straně [budovy] zamřížovaná. Ve volárně, krmivové komoře i kravíně je po jedné vodní nádrži, všechny propojené litinovým potrubím... Sýpka se nachází nad kravínem a je přístupná vlastními dveřmi. Její prostor je pokryt drážkovánými prkny. Dokola kolem zdi jsou upevněna obkladová prkna (Anschriftbretter). Všechny větrací a osvětlovací otvory ve zdi jsou vždy opatřeny vhodnou drátěnou mříží a lze je uzavřít okovanou okenicí. Střešní okna jsou z plechu s uzavíratelnými plechovými dvířky, natřená olejovou barvou.

Všechny stavby v odd.II. jsou pokryty cihlami, všechny chlévske prostory zaklenuty, ve všech částech co do zařízení nebo střešní konstrukce předány nájemci úplné a nové... Stodola byla postavena roku 1884 a kravín se sýpkou roku 1883

ze základu nově" (Vs Lnáře, kart.118, zn.II b-7, čj.97).

Od roku 1888 správa panství hospodařila na dvoře v Poli opět ve vlastní režii. O novějších úpravách se nedochovaly doklady. Roku 1924 byl dvůr vyčleněn z pozemkové reformy jako zbytkový statek, který roku 1925 koupil Josef Hlaváč a roku 1934 po něm převzal František Hlaváč. Roku 1948 byl dvůr znárodněn, změněn na státní statek a roku 1956 předán JZD Pole, později Kadov. Po roce 1989 byl v restituci vrácen potomkům posledního majitele (Pamětní kniha z roku 1929). Z roku 1969 je zachován zlomek projektu na úpravu dvou bytových jednotek 1+1, 2+1 a garsoniéru. Spočívaly ve zřízení tří samostatných sociálních zařízení a v průrazech resp. rozšíření otvorů (PÚ Č.Budějovice).

PRAMENY

STÁTNÍ ÚSTŘEDNÍ ARCHÍV V PRAZE (SÚA)

Desky vlastníků větších (H22)

Kulturní 73, lit.D 4; 138, lit.C 8; 115, lit.E 21; 147,
lit.F 30; 250, lit.A 20; 261, lit.J 1; 396, lit.J 18

Archív českého velkopřevorství maltézského řádu (ŘM-L)

Oddělení listin, zn. Jo XLIX, inv.č. 2426, 2430

STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHÍV (SOA) V TŘEBONI

Velkostatek (Vs) Lnáře

Kniha 10, Popis a odhad budov na panství Lnáře, 1873, s.37,
pol.98-107

Kartón 4, zn.III b-1, Historické výpisky o lokalitách panské
Lnáře, ves Pole,

zn.III c-3, Popis panství Lnáře 1775

Kartón 118, zn. II b-7, Pronájem dvora Pole V.Šakovi 1878-88

Kartón 222, zn. IX b-6, Stavební opravy ve dvorech, dvůr Po-
le 1865-92

Kartón 238, zn. XI b-12/9 Hospodářské inventáře dvora Pole
1855-69

OBECNÍ ÚŘAD KADOV

Pamětní kniha obce Pole z r.1929

IKONOGRAFIE

K.Liebscher, Pohled na zadní a boční průčelí tvrze v Poli od
jihovýchodu, před r.1897, kresba, in Sedláček A., Hrady, XI,
s.258

Vl.Hyhlik, Pohled na býv. tvrz ze dvora od severozápadu,
3.7.1962, fotografie, SÚPP

PLÁNY

ÚSTŘEDNÍ ARCHÍV GEODÉZIE A KARTOGRAFIE V PRAZE

Elaborát katastrálního měření, 1837, 1:2880

STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHÍV (SOA) V TŘEBONI

Situační plán dvora v Poli, 4.2.1887, ing.L.Pávek,
graf.měř. 1:360, Vs Lnáře, kart.118, zn.II b-7

PAMÁTKOVÝ ÚSTAV V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zlomek projektu na úpravu tří bytů v patře zámečku čp.1
v Poli, 18.11.1969, Zemědělské stavební sdružení Strakonice,
Vondrák, 1:50, list 4 - půdorys a řez 1.patra

EDICE PRAMENŮ

Archiv český (AČ), sv.37/1, Čtvrtá kniha provolací desk
dvorských 1453-80 (DD 16), ed. G.Friedrich, 1941, s.823,
č.10 (fol.156)

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae
(Reg), ed. K.J. Erben, I, s.337

LITERATURA

Schallier J., Topographie des Königreichs Böhmen, III, 1786,
s.84, č.39

Sommer J.G., Das Königreich Böhmen, VIII, 1840, s.147, č.12

Sedláček A., Hrady, zámky a tvrze království Českého, XI,
1897, s.256

Sedláček A., Místopisný slovník historický království Českého,
1908, s.713

Šimák J.V., Pronikání Němců do Čech kolonisací ve 13.a
14.století, 1938, s.513

Profous A., Místní jména v Čechách, 3, 1951, s.421

Poche E. a kol., Umělecké památky Čech (UPČ), 3, 1980, s.121

Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, V,
Tříška K. a kol., 1986, s.155

Kašíčka F.- Nechvátal B., Tvrze a hrádky na Strakonicu,
1986, s.100

3. Architektonický rozbor a popis

Soubor bývalé tvrze a hospodářského dvora v Poli je situován na vyrovnанém temeni mírné terenní vlny, orientované východozápadním směrem – mezi soustavou rybníků oddělujících jádro vesnice na severu a nevýrazným svahem směrem k jihu.

3.1. Tvrz

Vlastní sídlo představuje jednopatrovou budovu obdélného půdorysu (cca 12 x 20 m), s menším, cca 4 m širokým rizalitem při severovýchodním nároží. Objekt orientovaný delší osou směrem sever – jih překryvá sedlová střecha, uzavřená při obou kratších čelech členitými renesančními štíty. Podobně bohatý je i čelní štít východního rizalitu.

Průčelí budovy sjednocuje nad 1. patrem průběžně obíhající výrazná hlavní římsa, v jejíž profilaci se střídá žlabkovnice a podval s prostými ozuby. Ve značné míře jsou dochována původní žulová okenní ostění a obíhající lištou, podložená římsou s podbrádkou a zatižená přímou nadokenní římsou, profileovanou žlabkovnicí, podloženou ozubem. Současný zchátralý stav omítek dovoluje poznat vcelku neusporejdaný charakter smíšeného zdiva s cihelnými vylehčovacími pasy nad otvary v úrovni obou nadzemních podlaží i zdivo štitů, které je převážně cihelné.

Severní průčelí

– uplatňující se při příjezdu do dvorce z vesnice – má vzhledem k existenci východního rizalitu, který se připojuje v lící fasády, nesymetrické proporce. Průčelí pod hlavní římsou je čtyřosé, všechna okna mají dochována kamenná ostění s římsič-

kami, liší se však výplněmi a obě krajní v 1. patře byla dodatečně zazděná. Zazděné okénko v rizalitu liší se od ostatních pouze tím, že je poněkud menší a v přízemí pod ním je dnes pravoúhlý vstupní otvor, zbevený rámu i výplně. Tři okna v přízemí v rozsahu hlavní budovy mají dodatečně nadzaděně parapety a do otvorů byly vloženy odsazené nevedobé rámy s poutcem. (Okna byla trojdílná trojkřídlá.) V soklovém zdivu zůstala okénka do sklepů, poněkud vychýlená z os oken nad nimi. Čtvercová okénka (40 x 40 cm) jsou obložena neprofilevanými žulevými kvádry. (Levé ostění levého krajního otvoru již chybí.) U dvou středních oken v 1. patře, která nejsou zaslepena, jsou pod snížená nadpraží osazeny v lící starší rámy s dvojicemi čtyřdílných křidel. Nejvýraznějším článkem průčelí je jeho dvouetážový štit, posazený nad dílem průčelí v rozsahu hlavní budovy. Spodní etáž má členěnu sedmi pilastry se schematicovanými vrstvenými hlavicemi na šest pravidelných obdélných polí. Na krajní pole s nikami navazují nepravidelně prohnutá křidélka, zjednodušená v obrysu mladšími úpravami. Niky v krajních polích mají segmentový průřez a jejich konchy člení plastické mušle. Přilehlá pole štítu směrem ke středu vyplňovala obdélná okénka s pásovou šambránou – dnes zazděná, a ponecháním úzkých průsordů. Střední dvě pole zůstávala pravděpodobně prázdná.

Horní etáž dělí v osách spodních pilastrů čtyři dolů se rozšiřující pásky na tři pole (prostřední pásek byl asi dodatečně odsekán). V porušené omítce jsou ve dvojnásobně širokém středním poli patrný stopy plochého rámování dvou zazděných okének se světlými omítkovými pásky v parapetech. Volutová křidélka na bocích se v této etáži od sebe v obrysu částečně liší. Nad římsou této etáže je posazen jednoduchý trojúhelný štítek

s bočními vodorovnými přizdívками, který zřejmě nahradil starší, podstatně členitější završení původní architektury.

Západní průčelí

- vstupní průčelí z prostoru nádvoří mělo původně symetrickou pětiosou kompozici, dnes deformovanou přistavbou dřevníku, vybouráním druhého vstupu a dalšími zásahy, zejména plechovými krabicemi elektrické instalace.

Pravoúhlý renesanční žulový vstupní portál lemují podval mezi dvěma ozuby, v nadpraží jej přerušuje dvojice vykrajevaných erbovních štítků - vlevo se dvěma medvědinci tlapami Jana nejet. Horčice z Prostého - stavebníka tvrze a vpravo plochý štítok, patrně jeho manželky Kateřiny Horčicové z Kokšova. Vápnem obileň portál nese ještě obdélný žulový nástavec, rámovaný lištou, s plastickou mužskou maskou uprostřed a s dvojicí pětilistých rozet po stranách. Nástavec svírají v bocích dnes samoučelné kamenné volutové konzoly, které asi původně podpíraly již neexistující římsu. Nad místem předpokládané římsy je patrný vylehčovací segmentový cihelný pas. Do vloženého dřevěného rámu v portálu je dnes zavěšeno novodobé prkénkové dveřní křídlo. Po obou stranách portálu byly v přízemí původně dvojice obvykle rámovaných oken. Levé okno vyatřídal asi někdy závěrem minulého století vyšší jednoduchý pravoúhlý žulový portál, profilovaný pouze vnitřním ozubem pro dnešní dvoukřídlé prkénkové dveře a zasklené nadsvětlíkové okénko. Zachováno zde zůstalo pouze okno při nároží, jehož parapet byl stejně jako v přízemí severního průčelí dodatečně nadzدđen a do otvoru vložen odsazený rám s příčníkem (okenní křídla dnes již chybí). Zasděné sklepni okénko zůstalo v rámu z tesaných žulových kvádrů. V pravé

polovině přízemí se vedle vstupního portálu dochovalo žulové okenní ostění - vlastní otvor byl však dodatečně zazděn s poněcháním menšího obdélného průduchu. Z obložení sklepniho okénka v této ose zůstal jen žulový nadpražní kvádr. Pravé krajní okno v přízemí tohoto průčelí bylo dodatečně začleněno na prostý vstup a překryto přistavbou bývalého dřevníku.

Z pětice oken v 1. patře s novodobými odsezenými rámy a příčníky není v kamenném ostění s podokenní a nadokenní římsou jen okno střední. Odlišnou, dnes však bez hloubkového průzkumu asi nezřetelnou úpravu tohoto osového okna připomínají svislé spáry, vzdálené cca 30 cm od rámu okna dnešního, do kterých zabíhají omítky navazujících částí průčelí a dále fragment štukové voluty v úrovni žulových nadokenních říms oken sousedních.

Střešní plochu nad tímto průčelím vykrajují čtyři ploché vikýřky ve tvaru "volských ok".

Jižní čelo budovy je pod hlavní římsou pouze dvouosé s nezvykle rozměrným středním plným dílem. Meziokenní plochu člení v úrovni 1. patra pouze štuková osmidípá hvězdice, ve dvojitém vykrajovaném rámcu ze štukových lišt. Okna v úrovni přízemí jsou osazena v lici, čtyrkřídlá, osmidílná (vnější křídla dnes zčasti chybí). Pro jejich vyšší formát byly odstraněny střední díly podokenních říms a krajní úseky odsekány. Nad levým oknem v přízemí je pod opadanou omítkou opět zřetelný vylehčovací cihelný pas.

Obě okna v 1. patře jsou pod sníženým nadpražím dvoukřídlá osmidílná, osazená rovněž v lici. Z nejstarší vnější podoby průčelí se rovněž dochovaly v eckovém dílu průčelí fragmenty spodní přitažené kvalitní hrubozrnné omítky s rytým pásem, 45 cm

pod dnešními okny. Cca 40 cm široký pás představuje mezi dvojicemi vodorovných rysek svislé užší a širší obdélníčky, do širších vloženy jednoduché arkádky. Nejvýraznějším článkem průčelí je podobně jako u severního čela budovy – jeho členitý etážový štit, charakteristicky se uplatňující z dálkových pohledů od jihu. Jeho stavba je oproti štitu severnímu poněkud odlišná. Nejvíce plastické jsou tu opět bohatě profilované římsy, členící plochu na dvě etáže a vrcholový nástavec. Spodní etáž dělí čtyři pilastrov s trojitymi deskovými hlavicemi na tři díly, na něž v bocích navazují nepravidelně vykrajeovaná volutová křidélka. Střední pole této etáže obsahuje niku uzavřenou konchou, do níž je vložena charakteristická postava zbrojnoše s halšpartnou v primitivním lidovém podání. Z jeho hlavy vyrůstá vzhůru se rozšiřující rýhovaná konzola, nad níž se římsa etáže zalamuje do segmentu a výše pak vyrůstá v druhé etáži plastický půlválec. Krajní dva díly první etáže vykrajují uprostřed jednoduché obdélné průduchy na místě starších větších okének, které nezřetelně připomínají svislé spáry a segmentové pasy. Čela bočních křídel člení niky segmentového průřezu s mušlemi v konchách. Obrysy bočních křídel jsou dnes již do té míry deformovány, že původní stav není rozpoznatelný – podle snímku z r. 1971 (obr. 2) byla koncová voluta křídla původně upravena do tvaru jakési vzhůru otočené dračí hlavy a nástavec voluty pravého křídla nesl nad probraným otvorem také nějaký zoomorfni plastický motiv, provedený z omítnutých cihel. Horní štitovou etáž dělí dva pilastrov se seškrzenými hlavicemi a zmíněný střední půlválec na dva užší díly s úzkými okénky. I tato okénka byla původně větší, rámovaná plochými šambránami, spojenými navzájem přes střední půlválec a s bočními pilastrov vodorovnými omítkovými pásky. Boční křidélka

druhé štitové etáže jsou dodnes celkem dochována v původním profilu s koncovými volutami a nesazenými kotouči ve zhoupnutí svého obrysu.

Východní průčelí sídla je v současnosti ze všech fasád deformováno nejvíce. Značný podíl na této skutečnosti má zejména novodobá koutová přistavba při rizalitu, z níž po posledním požáru dřevěného patra zůstalo jen zděné přízemí s širokým trojdílným oknem. Starý stav si nejvíce uchovalo jednoosé východní čelo rizalitu s žulovými olištovanými okenními rámy s podokenními i nadokenními římsami. Dolní je však zazděno a ponecháním úzkého svislého průduchu, do horního byl neopak vložen odsazený novodobý rám s dvojicí nedělených křídel. Z původní úpravy se zde zachovaly úseky ryté nárožní rustiky a rytého pásu pod hlevní římsou. Téměř v původním obrysu se zde dále dochoval zejména zděný štít rizalitu s rozeklaným nástavcem a neuvěřitelně dochovanými cihelnými čučkami se štíhlými krčky a vrcholovými kamennými koulemi. Podobná ozdoba na soklíku v rozeklaném římsovém nástavci dnes již chybí. Díl štítu pod nástavcem je sevřen dolů se sužujícími příložkami a vykrojen kruhovým okénkem, jehož rámování již z větší části odpadlo. Volutevá křidélka štítu mají živě vykrajovaný obrys se zbytky omítkového rámování a ukončené jakýmisi uchy, které možná původně rovněž nesly nějaké nadezdívky.

V jižním boku rizalitu nad vyhořelou koutovou přistavbou spatřujeme v 1. patře další okénko, tentokrát zazděné a s odsekánou parapetní římsičkou. Díl východního průčelí tvrze od jižního nároží k rizalitu byl zřejmě původně čtyřosý. Úprava levé krajní osy je shodná s úpravou na jižním průčelí: Okna jsou v kamenných ostěních, pro dolní (čtyřkřídlé osmidílné, osazené v lici)

byla odstraněna a při koncích odsekána podokenní římsa. Horní okno je zazděno. - Sklepní okénko v těchto místech s cihelným segmentovým záklenkem bylo v posledních letech rozšířeno na výlez. Při nároží se rovněž dochovaly stopy rytého soklového pásu a nárožní rustiky. V plném zdivu mezi další okenní osou se v dolní úrovni objevuje cihelný pas a nad ním souvislá cihelná obezdívka vnitřního záchodku. Druhou osu odleva tvořila okna vedoucí na mezipodesty schodiště a z toho důvodu jsou výškově posunuta. U dolního (na podestě mezi přízemím a 1. patrem) byl dodatečně probourán parapet a novodobě zde zřízený záchodek zvenčí - mezi dochovaným svislým ostěním - obecně prkny. Pod bedněním je opět patrna novodobá obezdívka a mladší úprava sklepního okénka s vloženým naštípaným kovovým pásem. Horní okénko v téže ose, vedoucí na mezipodestu schodiště k půdě, tvořilo obdélník na ležato, nadokenní římsa zde chyběla. Dodatečně byl i tento otvor z větší části zazděn s ponecháním jen užšího svislého průduchu. Dále vpravo následuje v 1. patře druhotně proražené okénko v těsné blízkosti původní třetí okenní osy odleva. Otvor v přízemí, který na Liebscherově kresbě z doby před r. 1897 překryvá arkýřek prevetu, zastínila později novodobá koutová přistavba. Horní okno v téže ose bylo potom vybouráním okenního parapetu a přizdívkami k žulovým ostěním upraveno na vstup do patra přistavby. Současně zde byla zazděna horní polovina původního otvoru. Poslední osu průčelí v koutě u rizalitu tvoří nižší zazděné okénko s odsekanou nebo vyjmutou podokenní římsou.

Střešní rovinu nad hlavní římsou člení trojice plochých "volských ok".

Průčelí jsou pozdně renesančního původu ze závěru 16. stol. dotčená barokními, klasicistními a novodobými zásahy.

Rozbor dispozice

Jednoduché dispoziční schema tvrze představuje ve všech podlažích příčný trojtrakt, jehož širší střední trakt obshoval v přízemí a v 1. patře prostornou sín a v jeho východní části dvouramenné vřetenové schodiště a další obdélnou místnost při jeho severním boku. Východní křídélko budovy je nepodsklepeno, v přízemí a v 1. patře obsahuje po jedné malé místnosti, téměř čtvercového půdorysu.

Přízemí

1,2,3. Původně celistvá vstupní sín, zaklenutá cihelnou valenou klenbou téměř půlkruhového průřezu (v klenby - 365 cm, výška patky - 200 cm). Nad středním vstupním portálem a oběma bývalými sousedními okny byly v klenbě vykrojeny tři a při protější patce čtyři trojúhelné výseče s výraznými hřebínky na hranách a se štukovými trojlisty při hrotech. Klenební patky byly podloženy dosud zčásti dochovanými vykrajovanými, dnes silně zabalenými čabrami. Střední díl za renesančním vstupním portálem (1), oddělený mladšími slabými příčkami má dnes na podlaze teraco, sousední komora s oddeleným vstupem na schodiště do sklepa (2) má podlahu cihelnou. V cihelné dělící příčce k této komoře byly osazeny fošnové svílakové dveře v dřevěném rámu, nad nimi vynechán nadsvětlíkový otvor a vedle provedeno větší okénko chráněné mříží ze snýtovaných železných pásů. Jižním směrem vede do jižního traktu

žulový portál lemovaný lištou. Průchod je dnes v hloubce špalety zazděn. Na schodiště do 1. patra a k ramenu do sklepa vedou z této části bývalé síně (1, 2) omítnuté otvory pod stlačenými, téměř půlkruhovými záklenkami. Podlaha síně je dnes cca 12 cm pod úrovní přilehlého nádvoří.

Severní díl původní síně je dnes přístupný přímo zvenčí mladším pravoúhlým portálem. Dělící stěna k sousednímu dílu je do výše 2 m zesílena o téměř 40 cm a ve své horní části prokrojena výrezem se šikmými špaletami.

V její délce je klenební pole očerněno - jedná se zřejmě o pozůstatek staršího, snad klasicistního toopeniště - černou kuchyně. Dveřní rámy v této síni jsou dřevěné, dveřní křídla člení dvojice svislých výplní.

4. - 5. Původně jediná místnost, vyplňující jižní příčný trakt v přízemí, zaklenutá valenou klenbou půleliptického průřezu se třemi dvojicemi styčných trojúhelných výsečí a výraznými hřebínci na hranách (v klenby - 355 cm, výška patky - 215 cm). Klenební patky jsou odsazeny; pokud zde bývala starší slabá příčka, byla nejspíše umístěna za první dvojici výsečí, kde je klenební patka nejširší. Na podlaze - fošny, bývalá kuchyně v západním dílu (4) má na boku z části podlahu z mazaniny a z části z topinek. Dnešní vstup ze západní přístavby objektu byl zřízen ze staršího okna probouráním parapetu. Ve východním čele odděleného dílu traktu je vedle okna vstup svlakovými dveřmi s nasazeným zámkem do výklenku v síle zdi s dvoudílnou cihelnou segmentovou klenbičkou. V sousedství je

současně vstup do poloviny prostoru pod schodišťovou mezipodestou s výklenkem pod částí nástupního ramene k 1. patru. Prostor pod mezipodestou je sklenut valeně, klenba je půlkruhového průřezu s trojúhelnými výsečemi nad výklenkem a nad protější okenní nikou, v niž byl za příčkou se svlakovým dveřním křídlem zřízen záchodek.

6. Prostor ve středním příčném traktu vedle schodiště, přístupný z přední síně (3) dveřním křídlem s dvojicí protáhlých výplní. Vlastní prostor s cihelnou dlažbou byl zaklenut valenou klenbou s čely ve tvaru vysokého segmentu a se dvěma dvojicemi styčných trojúhelných výsečí, jejichž hrany jsou vytaženy do výrezných hřebíneků (v klenby -360 cm, v odsazených patek - 250 cm). Na severním boku prostoru je vstup svlakovými dveřmi do protáhlého prostoru v síle zdi - původně sopouchu - jehož vstupní díl nese příčnou segmentovou klenbičku a navazující dlouhý díl boční klesající valenou klenbičku s půlkruhovými čely. K východu hledí z prostoru pouze menší okénko v hluboké nice s rovným nadpražím; jeho úprava souvisí s novodobou vnější přistavbou. Svlakovými dveřmi v dřevěném rámu je z místnosti současně přístup do druhé části prostoru pod schodišťovou mezipodestou - pod valenou klenbičkou kruhového průřezu, do které se zakusuje klesající valený segment pod nástupním schodišťovým rámennem k 1. patru. Z prostoru je dále přístupný drobný záchudek v síle obvodové zdi s hlubokou boční nikou. Prostřek je pod segmentovou klenbičkou a zavírá se svlakovým dveřním křídlem s okénkem.

- 7.- 8. Původně jediný prostor, zabírající celý severní příčny trakt přízemí. Je zaklenut neckovou klenbou s trojúhelními výsečemi nad otvory i mezilehlými plochami. Vrcholy výsečí jsou nepřavidelně propojeny s hranami tří čtvercových stropních zrcátek a tvoří tak na klenbě síťovou kresbu z hřebínek, profilovaných oblounem mezi dvěma ozuby. Klenební patky byly v tomto nejhonosnějším prostoru přízemí vytaženy do vykrajovaných zahrocených čabrk, dnes většinou překrytých silnými vápennými nátěry. Mladší příčka, vložená do prostoru bez ohledu na klenební obrazec, byla uprostřed otevřena půlkruhovým pasem, do něhož dodatečně vložena zazdívka s dveřmi, dnes rovněž zazděnými. (Na podlaze většího dílu (7) položeno PVC, ve východní části (8) - fošny.) V čele této části zřízen z původního okna vstup do novodobého přístavku.
9. Prostor v novodobém přístavku pod narušeným stropem z desek Hurdie, kladených do ocel. traverz. Shnilá dřevěná podlaha.
10. Malý prostor ve východním rizalitu, přístupný zvenčí otvorem s vytrhaným dveřním rámem. Klášterní klenba prostoru je na všech bocích vykrojena širokými trojbokými výsečemi, koutové klenební patky byly vytaženy do vykrajovaných čabrk. V keramické dlažbě je umístěna nízká novodobá nádržka na vodu.

Schodiště do 1. patra

- dvouramenné vřetenové; stupně dřevěné, podezděné. Schodištová ramena zaklenuta stoupajícími valenými klenbami, půlkruhového průřezu, oddělenými půlkruhovými pasy, které mají při mezipodestě podseknuté patky. Mezipodesta je překlenuta rovněž valeně, s nepravidelnými, téměř půlkruhovými čely. Nad pasy k oběma schodištovým ramenům a nad bývalým oknem ve vnější stěně byly v klenbě vykrojeny trojúhelné výseče s mírnějšími hřebínky na hranách. Na podleze - teracová mazanina. Bývalá okenní nika byla v dolní části na bocích přizděna a oddělena od mezipodesty příčkou. V odděleném prostůrku vznikl další záchod. Výše nad ním zůstaly rozevřené špalety a záklenek okenní niky, v bocích viditelných částí žulových okenních ostění vidíme otvory po odstraněných mřížích.

1. patro

- Plochoštropé prostory v základním půdorysném schematu, který se zde opakuje z přízemí, byly novodebě adaptovány podle plánu z r. 1969 na tři bytové jednotky s příslušenstvím. Téměř do všech otvorů byly osazeny nové ocelové typové dveřní rámy a zavěšena typová dveřní křídla.
- 11. Prostor bývalé horní síně, přepříčkováný na chodby, záchody a koupelny. V chodbě před schodištěm je v současnosti odstraněna část sníženého podhledu a nad ním je patrný starší strop z hustě kladených trámů se sejmoutými hranami a s fošnovým záklopem, kladeným na sraz. Spodní hrany trámů jsou 416 cm nad dnešní podlahou chodby. Trámy byly druhotně

obíleny, stejně i boční stěny, stopy starší výmalby nejsou v těchto místech zřetelné.

12. Prostor středního traktu vedle schodiště, poškozený v současnosti požárem. Prohořelý snížený podhled byl omlnit na podbití s křížem kladenými lattičkami. I zde nad ním jsou položeny trámy staršího stropu, opět s okosenými hranami a fošnovým záklopem na srez (na drážku a pero). Ani zde nejsou patrný zbytky nějakého staršího barevného pojednání. Na severním boku prostoru překrývá snížený podhled slepý arkádový oblouk segmentového tvaru.

13-14-15. Architektonicky nepozoruhodné prostory jižního traktu budovy s rovnými podhledy a palubkovými podlahami. Nad prostory lze očekávat starší trámový strop.

16-17-18. Podobné tři prostory v severním traktu 1. patra.

I nad nimi jsou patrně dochovány starší trámové podhledy. Ze zadního (18) se vstupuje do místnosti východního rizalitu výplňovými dveřmi s úchytkou a kovářský opracovanou klikou na nasazeném zámku. Dveřní křídlo je dosud zavěšeno v pravoúhlém žulovém olištovaném portálu.

19. Malý plochoštropý prostor východního rizalitu, nad nímž je patrně zachován starší trámový podhled. Obě boční okna prostoru jsou dnes zazděna.

Schodiště z 1. patra do podkroví

Dvouramenné se střední vřetenovou zdí, s dřevěnými podezděnými stupnicemi. Nad nástupním ramenem a mezipodestou položen dřevěný strop z hustě kladených trámů s okosenými hranami a s rovným záklopem. Výstupní rameno otevřené do půdního prostoru je od mezipodesty odděleno porušeným dveřním křídlem v dřevěném rámu. Okno na mezipodestu bylo z větší části zazděno, s ponecháním užšího průduchu.

Podkroví

Náboku výstupního schodištěového ramene zaznamenáváme průřez záklopem stropu nad 1. patrem, který tvořily 4 cm silné fošny, spojované na drážku a pero. Dnešní podlaha podkroví je o 45-50 cm výše nad tímto starým záklopem - nad vaznými trámy krovu dnešního.

V podkroví nás nejvíce zajímají vnitřní strany obou štítů, v nichž jsou patrný pozůstatky původní krovové konstrukce.

Severní štít je dvoustupňový. V dolní části o síle zdi 67 cm byly probrány dvě okenní niky s oválnými zákleny a s dodatečně zmenšenými užšími okénky. Mezi nikami zaznamenáváme nad sebou šikmě výběhy dvou vzpěr, vázané na již neexistující podélné trámy v ose krovu. Horní část štítu má slabší konstrukci, dvě zazděná okénka kryjí v nadpraží dřevěné fošny. Mezi nimi je vylámaná kapsa. Levý cíp této části štítu a jeho nepravidelně vylámaný hrot jsou nověji přezděny cihlami.

K dolní polovině jížního štítu byly přistavěny dvě místnůstky, obezděné příčkami z druhotně použitých cihel. Cihelné zdivo je podloženo fošnami. Podhled západního prostoru tvoří trámový strúpsk se sníženým překládaným záklopem, nad východní komorou

jsou spáry záklopu překryty lištami. Na podlahách - topinky. Do každého prostoru hledí jedno dodatečně zúžené okénko v široké nice s rozevřenými špaletami. Na bocích tohoto dolního dílu štítu jsou dochovány kapsy starší ležaté stolice a pod nimi kapasy pro vzpěru. Horní díl jižního štítu nad strůpkou obou komor prozrazuje postup stavby renesanční tvrze, kdy byla část plné vazby původní krovové konstrukce dodatečně obezdívána. Uprostřed této části štítu se dochovala drážka po svislé sloupku původní krovové vazby a nad ním kapsa osového podélného trámu a současně drážky šikmých vzpěr tránce příčného. Šikmou stolicí podpíraly další šikmé vzpěry při bocích zesíleného středního dílu štítu. Na levé straně se dochoval úsek této vzpěry, zabíhající dole pod omítku, na pravé straně drážka po druhé vzpěře. Dvě okénka, původně pod fošnovými překlady, 45 cm široká a uložená v nikách s rozevřenými špaletami a segmentovými záklenkami, byla dodatečně zúžena na 15 cm široké průduchy. Pod hrotom štítu je v lici ustouplého zdiva ještě uložen vodorovný trámeček pod výběhy dvou trámců podélných.

Sklepy

Rozvrh sklepů odpovídá základnímu rozvrhu přízemí se třemi příčnými trakty.

Sestupné schodištové rameno do sklepa má tři dolní stupně cihelné a ostatní dřevěné. Nad rámencem se klene klesající valený půlválec, ukončený dole dvojicí segmentových pasů. Horní díl klenby nad schodištěm stoupá nad segmentovou klenbičku předsínky v přízemí.

01. Schodištové rameno ústí do sklepní chodby na půdorysu horních mezipodest, která je zaklenuta valenou klenbou s téměř půlkruhovými čely a výsečemi v bocích vřetenové schodištové zdi a nad protějším okénkem. Zaoblené vrcholy výsečí zvýrazňují omítkové hřebínky. K severnímu čelu chodbičky byl druhotně přiložen žulový portál s ozubem, sklepní chodbička pod nástupním schodištovým ramenem do 1. patra se uzavírá svlakovým dveřním křídlem v dřevěném rámu. Nověji upravené okénko v chodbičce chrání vodorovné naštípané pásové železo.
02. Chodbička podél sestupného schodiště (pod nástupním schod. ramenem do 1. patra) je položena o dva stupně niže než předchozí prostor a překryta cihelným segmentem. Při ústí chodbičky do sklepa pod bývalou velkou síní v přízemí je segment uzavřen půlkruhovým pasem, na který navazuje výseč klenby přilehlého prostoru. Boky chodby provedeny z lomového kamene, široký cihelný pas ve vřetenové zdi byl druhotně zazděn s ponecháním menšího otvoru v dřevěném rámu.
03. Sklep v severním sousedství schodištového bloku je pod omítnutou cihelnou valenou klenbou s téměř půlkruhovými čely (v klenby - 230 cm, v patky - 100 cm). Pod zadním čelem probíhá 20 cm vysazený a cca 30 cm vysoký soklik. V předním čele nalézáme dvě sklepní okénka, z nichž starší se stoupající segmentovou klenbičkou mezi šikmými špaletami bylo při budování novodobého vnějšího přístavku zazděno. Nad vstupem z chodby u schodiště je v klenbě

vyříznuta nepravidelná výseč, nad protějším průchodem - výseč pětiboká a v zadní polovině prostoru má klenba dvě trojúhelné výseče proti sobě, se zaoblenými vrcholy. Na uvedenou pětibokou výseč navazuje chodbička k dalšímu sklepu v severním traktu, dnes v severní části zazděná. Chodbička je pod příčnou omítnutou segmentovou klenbičkou, na niž se váže okénko pod stoupajícím segmentem, na konci s provlékanou mříží. Za mříží je okénko zazděno, protože ústí rovněž do tělesa novodobé vnější přistavby. Pod okénkem byla ještě provedena menší pravouhlá nika.

04. Sklep pod síní v přízemí, překrytý valenou klenbou téměř půlkruhového průřezu, provedenou z lomového kamene a cihel (v klenby - 230 cm, v patky - 70 cm). Nad patkou jsou klenební výběhy provedeny z několika vrstev cihel. Od východu ústí do klenby segmentová výseč nad otevřeným vstupem do sklepní chodbičky (02), směrem k nádvoří jsou nad oběma okénky rovněž segmentové výseče, ale poněkud užší. Severním směrem je prostor uzavřen dodatečně vloženou zdí s průchodem, na jižní straně se cihelným půlkruhovým pasem otvírá do dalšího sklepního prostoru v jižním traktu půdorysu budovy.
05. Prostor v jižním traktu překrytá valená klenba půlkruhového průřezu, provedená z lomového kamene na šalování, výběhy jsou opět podloženy souvislými vrstvami cihel (v klenby - 220 cm, v patky - 30 cm). Nad širokým průchodem pod schodištovým ramenem do sklepní chodbičky (02) je v klenbě vykrojena trojúhelná výseč. (Vlastní průchod

překryvá valená klenba cihelná; v klenby - 220 cm, v patky - 120 cm). Delší podobná výseč se v klenbě rozevírá nad pasem ke sklepu pod vstupní síní (04). Východní čelo prostoru je vykrojeno sklepním okénkem, rozšířeným na průlez do zahrady. Jeho rozevřené špalety a segmentový záklenek jsou vyzděny z cihel různého formátu, vnější obložení otvoru již chybí. Směrem k jihu bylo provedeno další okénko s rozevřenými špaletami a cihelným segmentovým záklenkem, na který navazuje segmentová výseč klenby, vyklenutá z lomového kamene. V této části prostoru je do sklepa vložena šikmá novodobá parapetní zídka, zděná z cihel.

06-07. Původně celistvý prostor pod severním traktem budovy, sklenutý valenou klenbou půlkruhového průřezu se segmentovými výsečemi nad okénky a nad zaděleným vstupem k prostoru vedle schodiště (03). Velká trojúhelná výseč se v klenbě otevírala nad původně širokým průchodem ke sklepu pod vstupní síní budovy (04). Dodatečným zásahem byl sklep pod síní oddělen a vlastní prostor překrojen na dva zhruba stejné díly. Úroveň podlahy je zde oproti ostatním sklepům poněkud zvýšena (v klenby - 190 - 195 cm, v patky 20 - 40 cm).

Krov nad objektem - je vaznicové soustavy, prvky jsou osakávané, spojované dřevěnými klíny, latě nové.

Krytina - novodobá, tašky - bobrovky na řídké laťování.

3.2. Hospodářský dvůr

Historická část souboru hospodářského dvora zabíhá území západně od budovy tvrze, obestavěné provozními objekty a dále rozsáhlou zahradu, připojující se k areálu od jihu (viz situační plán - výkres č. 9).

II. Služební domek

- přízemní stavení obdélného půdorysu, kryté sedlovou střechou s taškovou krytinou na husté laťování. K východnímu štítu a od jihu přistavěn novodobý přístavek skladiště krytý vlnitým eternitem z doby, kdy objekt sloužil jako prodejna potravin. Hlavní podélné průčelí obrácené k severu je nahozeno hrubší omítkou s vyhlazenými nárožními pásy, s profilovanou římsou a rámy kolem odsazených vstupních dveří s předloženými žulovými stupni, kolem bývalého výkladce a okna do kuchyně. Starší výraz si zachovalo zejména jmenované okénko s dřevěným okenním rámem bez křídel v lici a s provlékanou, silně obílenou mříží ve špaletách. Zatím co východní štit s malým půdním okénkem zcela postrádá členění, na štítě ke dvoru se objevují vyhlazené pásy sledující spád střešních rovin a úroveň římsy hlavní. Na témže západním štítu je situován obecnější vstup do nepřistupného sklepa a vedle oplechované dveře do vnitřní chodby.

Uvnitř obsahuje historická část objektu bývalou plocho-stropou prodejnu s teracovou dlažbou a v menším západním dílu - plocho-stropou chodbu s příčným segmentovým pasem před dveřmi ke dvoru. Podlahu chodby tvoří mazanina, na starší podlaze cihelné. Vedle chodby-při severním průčelí domku- je umístěna malá kuchyně (cca 210 x 210 cm),

zaklenutá omítnutou valenou klenbou půlkruhového průřezu s jednou segmentovou výsečí. Nepřístupný prostor vedle kuchyně při západním čele domku obsahuje nástup do sklepa. Obvodové zdi domku k severu a západu jsou 90 cm široké, obvodová zeď k zahradě a vnitřní konstrukce jsou poněkud slabší.

K severozápadnímu nároží domku se připojovala dnes již neexistující vjezdová brána do dvora. Podle drobné olejomalby přesněji neznámého data (formát 19 x 14 cm, v majetku pí Benešové, Pole) bylo čelo brány kryto vodorovnou pultovou stříškou, vjezdový otvor měl půloválný záklenek a branka pro pěší patrně záklenek segmentový. Po ubourané bráně, kterou nahradila dnešní slabá zídka, zůstala stopa při nároží západního štítu služebního domku v podobě nověji doplněné omítky ve svislém pásu cca 1 m širokém.

Brána byla pravděpodobně dosud renesančního původu, stejně asi jako některé konstrukce služebního domku, jehož hmotová podoba se ustálila v baroku a získala dílčí změny v 19. a 20. století.

Hmota domku v historických konstrukcích patří nedílně k obrazu vstupního čela souboru.

III. Bývalý dřevník (později sklad)

- novodobé nízké přízemní stavení pod sedlovou střechou s dvojitou taškovou krytinou, přistavěné čelem k západnímu průčeli sídelní budovy, v lici jejího jižního čela. Široký průchod z nádvoří k zahradě pod dřevěným

trámovým stropem dělí objekt na nověji adaptovanou část při tvrzi s širokými okny a omítnutými plochostropými místnostmi a na část západní, která se zachovala v poněkud starší podobě. Okna tu zůstala menší, přední prostor vedle průjezdu je pod trámovým záklopovým stropem a zadní část zůstává otevřená do krovu. Za povšimnutí stojí úsek severní obvodové zdi tohoto dílu objektu směrem k nádvoří, který je nepochybně zbytkem starší konstrukce. Je široký cca 75 cm a vyzděn z lomového kamene s úlomky cihel. Porovnáním historických plánů zjišťujeme, že zed leží v úrovni původní hraniční zdi mezi nádvořím a zahradou a že je tudíž zřejmě jejím zbytkem, který by měl být na rozdíl od vlastního objektu šetřen.

IV. Bývalá kolna pro vozy a nářadí (pozdější vepřín)

- rozměrný přízemní objekt pozdně klasicistního původu, postavený na místě starší, poněkud užší hospodářské stavby. Objekt překrytá sedlová střecha, seříznutá u štítů polovalbami a opatřená taškovou krytinou na husté laťování. Jižní - podélné průčelí je členěno pod profilovanou hlavní římsou třemi lesénovými rámcemi s dvojicemi mladších chlévových okének s kovovými, původně prosklenými výplněmi. Podle zřetelných cihelných obezdívek v lomovém zdivu byly okenní otvory do dnešních rozměrů upraveny dodatečně, lesenové rámce jsou místy plentovány z úlomků tašek. Oba štíty člení rovněž vyhlazené pásy. Severní průčelí a přilehlé díly štitových zdí se původně otevíraly ke dvoru rozměrnými průjezdy se segmentovými záklenky, lemovanými vyhlazenými omítkovými stezkami. (K severu byly 3 a na bocích po jednom

vjezdu.) Vjezdy byly v rámci adaptace na vepřin zazděny a v zazdívce ponechány menší otvory stejného formátu jako na podélném průčelí jižním. Při téže úpravě získal vnitřek rovný omítnutý podhled nesený dvojicemi průvlaků, které podpírají tři dřevěné stolice. V západním dílu objektu - následně oddělena chodba a kotelna.

Objekt je charakteristickou součástí souboru, v jehož rámci se nezastupitelně pohledově uplatňuje.

V. Přistavba bývalé kolny

při západním štítu objektu přistavěno novodobě menší dvoukřídlé stavení, v současné době v dezolátním stavu, kryté částečně propadlou sedlovou a pultovou střechou. Polodřevěný objekt, stavebně i architektonicky nehodnotný, sloužil naposledy jako drůbežárna a uhelna.

VI. Stodoly a sýpka

Rozměrný objekt na protáhlém obdélném půdorysu, uzavírající historický soubor dvora od západu. Stavení kryje sedlová střecha s taškovou krytinou na husté lešování sevřená na bocích trojúhelnými štíty. Směrem k nádvoří dodatečně přistavěn po celé délce přístřešek, nesený ocelovými sloupy a krytý vlnitým eternitem.

Průčelí objektu směrem k nádvoří je symetricky členěno sledem deseti arkád s režnými segmentovými záklenky s kleňáčky v nadpraží. Ve třetích osách z obou stran jsou pod záklenky průjezdy do krajních stodol, ostatní pole zůstala slepá. Pouze ve čtvrtých osách jsou zadní plochy slepých arkád vykrojeny dvojicemi obdélných okének nad sebou

s prohýbanými mřížemi barokního charakteru, přisvětlujících střední díl objektu se sýpkou. Západní podélné průčelí nese řešení obdobné, pouze dvojice zamřížovaných okenek do sýpky byly umístěny ve dvou středních osách fronty, na niž se současně střídavě uplatňují i vysoké svislé průduchy. Obě čela člení dvojice stejných slepých arkád se svislými průduchy uprostřed, na jižním štítu se silně narušenými omítkami se navíc uplatňuje dvojice horních okenek se segmentovými záklenkami z režných cihelných pásů. V soklovém dílu též štitové zdi byly dodatečně vysekány a opětně v hloubce zazděny dva kruhové otvory pro elektrické větráky. Krajní díly objektu sloužící jako stodoly jsou otevřeny do krovů se šikmými stolicemi. Střední dvoupodlažní sýpka s podkrovím má klasické trámové stropní konstrukce, nesené sloupky pod středním průvlakem. Sýpka je přístupná pravoúhlým žulovým portálem ze severní stodoly.

Objekt přirozeně uzavírá historický soubor a tuto funkci vhodně splňuje i při pohledech od jihu, kde tvorí protiváhu jižního čela tvrze.

Objekt z roku 1884 nahradil starší stodolu, situovanou o cca 20 m k východu v prostoru dnešního dvora.

VII. Stáje

- při severní hranici dvora s čelem proti stodole tvoří přízemní objekt s půdní nadezdívou, krytý sedlovou střechou pod dvojitou taškovou krytinou. Zdivo smíšené.

Průčelí do nádvoří - šestiosé, původně asymetrické s obdélnými okénky a dvojicí vstupů žulovými pravoúhlými portálky v druhých osách od obou stran. Dodatečnými zásahy

byl pravý vstup přeměněn na okno a místo něho vytvořen v pravé ose odprava vstup nový v prostém dřevěném rámu. Dodatečný je i předložený přístřešek, krytý vlnitým eteritem při levém dílu průčelí. Původní symetrické řešení podporuje i střední vikýřek do podkroví. Jeho otvor rámují žulové ostění s nástavcem štítku zalamovaného obrysu. Pod prahovým kvádrem vikýřku je vysunuta kamenná deska, podepřená dvěma krakorci vykrojeného obrysu. Západní štit stavení pokryvá hladká omítka, horní část je otevřena do krovu. K severu fasádu člení jen zamřížovaná okénka. Celistvý vnitřní prostor byl zaklenut sledem omítnutých cihelných prusákých kleneb se segmentovými čely mezi valebnými pasy. Na podlaze položeny rozměrné žulové desky. Ve východním čele - zazděný pravoúhlý žulový portál.

Zehátralý objekt představuje nedílnou součást zástavby v historickém obvodu dvorce.

VIII. Chlévy

Protáhlý objekt na obdélném půdorysu, navazující šípkově na předchozí stáje. Sedlovou střechu pokrývají tašky bobrovky, kladené na husté latování. Průčelí k nádvoří člení sled portálů a okének se segmentovými záklenkami, umístěných v lesenových rámcích. Tři portály mají kamenné kvádry záklenků s rovnými bočními křídélky, u levého krajního portálu na schody do podkroví je ostění navíc lemováno lištou. Půdní nadezdívku odděluje od přízemí profileovaná kordonová římsa. Zdivo nad římsou vykrajují v osách nad otvory přízemí rámovaná okénka se zaoblenými rohy a dva jednoduché podávací otvory s vysunutými prahovými deskami.

Čisté historizující členění průčelí narušuje nověji probouzaný vjezdový otvor v druhé ose odleva, zavíraný prostými dvoukřídlymi dřevěnými vraty. Narušený východní štít člení v obrysu vrcholový nástavec a nadokapní křídélka. Podkroví přispívá světlíky vysoká sdružená okénka na společné podokenní římse. Půlkruhové záklenky oken lemují omítkové klenáky. Lesenové rámce štítu jsou z valné části opadané. Rovněž velmi narušené podélné severní průčelí objektu má podobné detaily jako fasáda do dvora, okna v přízemí - uzavřená segmenty mají však ostění kamenná.

Dva vnitřní prostory s odděleným schodištěm do podkroví završuje sled příčných cihelných segmentů mezi půlelipickými pasy.

Objekt chlévů, postavený na místě staršího hospodářského stavení r. 1883 svou hmotou s vysokou půdní nástavbou sice z některých pohledů konkuruje dominantní hmotě sídelní budovy, společně s budovou stájí již však nedílně patří k zástavbě historického obvodu dvora.

IX. Chlévky

Zděné chlévky a kurníky přistavěné k severní ohrazení zdi dvora mezi lety 1883 a 1885, kryté vlnitým eternitem, jsou v současnosti v dezolátním stavu. Dodatečně byly rozšířeny ke dvoru o přistavek skladu a mostní váhy. Stavebně nehodnotné objekty byly přiloženy ke zvýšené ohradní zdi dvorce o síle cca 90 cm, patrně dosud renesančního původu.

X. Dřevěné kolny

- v prodloužení objektu chlévků směrem k vjezdové bráně, kryté zčásti vlnitým eternitem a taškami. Za nimi pokračuje severní ohradní zeď dvorce, při bráně pravoúhle zalomená. Vnější omítka zdi byla dříve hladká, s otvorem pod segmentovým záklenkem. Ze zdívku otvoru překryla mladší hrubší omítková vrstva. Renesanční původ zdi dokládají fragmenty sgrafitové rustiky na jejím východním čele, sahající až do výšky 3 m. Sgrafito lze rekonstruovat jako rozměrné obdélkы, vysoké cca 65 cm se středním obdélným terčem, zdobeným asi listovým dekorem. Střední terče spojují v úhlopříčném směru a ve směru středních příček ryté pásky s obvodovým rámcem velkého obdélníku. Tento obrazec, který nebyl prozatím zjištěn na vlastní tvrzi, se nápadně podobá sgrafitu na ohradní zdi předsámské v Dobří, které pochází z r. 1597.

XI. Chemický sklad

- v zahradě jihozápadně od sídelní budovy je nízký přízemní domek se sedlovou střechou, krytou taškami - drážkovkami. Otvory v hladké omítce byly později zčásti zmenšeny nebo zcela zazděny.

Bezvýznamný objekt z r. 1948 v současném stavu ovocné zahrady svou nízkou hmotou v celku neruší, nicméně do prostoru nepatří.

XII. Ohradní zeď zahrady

- v různém stupni narušení (zejména v horní části západního dílu a při novodobé přistavbě služebního domku)

je provedena z lomového kamene s úlomky cihel a prejzů.

Konstrukce nepochybně renesančního původu má v rámci celku významnou historickou a dokumentační hodnotu.

4. Stavební historie

V nejstarší historii románské vesnice, kdy v letech před a po roce 1228 patřila pražskému svatojiřskému klášteru, lze tu předpokládat nanejvýše nějaké sídlo správce církevního majetku. Ve vlastnictví kláštera se Pole uvádí ještě kolem r. 1305, tedy již závěrem velikých společenských a hospodářských proměn na našem území. Patrně pro svou vzdálenost od sídla vrchnosti byla ves v následném období odprodána a stala se vladickým statkem, při němž je v letech 1359 - 1360 uváděn Bušek z Pole, vystupující tehdy jako svědek na dokumentech johanitského řádu. Vladický statek ve vsi neměl pravděpodobně podobu opevněné tvrze a jeho polohu možno hledat spíše v rámci jádra osídlení, možná v místech rozlehlého rozděleného gruntu při břehu rybníků severně proti tvrzi dnešní. Téměř celé další století nemáme prozatím k vesnici žádné písemné zprávy - až k roku 1454, kdy Pole získal jako odumří od krále Vladislava Pohrobka Mikuláš z Talmberka po Anně, vdově po Mikuláši ze Štěkně. Mikuláš z Talmberka tehdy dostal "statek a dědictví ve vsi Pole s kmetcími dvory" - vladické sídlo se zde již výslově nepřipomíná - stejně jako později v letech 1465 - 1577, kdy byla vesnice součástí panství Lnáře. Posledního uvedeného roku odkoupil ves Pole s kmetcími dvory a krčmou Zikmund Doupevec z Doupeva na Hlevňovicích a vlastnil ji následných 11 let. Poté neznámým způsobem získal Pole Jan nejstarší Horčice z Prostého, uváděný zde poprvé k r. 1595, který byl nepochybně stavebníkem tvrze dnešní a zřizovatelem přilehlého dvorce. Pokud v těchto místech existoval nějaký feudální dvorec již dříve, mohl by rozhodnout pouze archeologický výzkum. Jana nejst. Horčice jako stavebníka dokládá zejména jeho erb v nadpraží hlavního vstupního portálu (dvě medvědí tlapy)

s erbem jeho manželky Kateřiny z Kokšova (polcený štít, který je v literatuře převážně zaměňován za téměř totožný erb Vratislavů z Mitrovic). Stavebník si pro novostavbu svého sídla vybral vyvýšené místo na východním konci mírné terenní vlny v dominující krajinné poloze. Na sídlo bezprostředně navázal hospodářský dvorec a prostor na mírném jižním svahu pod sídlem s dvorem byl určen pro ohrazenou renesanční zahradu. Stavba byla od počátku budována jako pohodlné panské sídlo – zámeček, bez veškerých opevnovacích článků, takže tradiční označení tvrz se tu v písemných pramenech používá spíše ze setrvačnosti.

Dispozice objektu byla – jak se zdá – inspirována o 10 let starší rožberskou Kratochvílí – půdorys tvrze v Poli je téměř poloviční zmenšeninou tohoto letohrádku stavitele Baltazara Maggi z Arogna. V přízemí, v 1. patře i ve sklepích byla opakována trojtraktová skladba s příčným dělením traktu středního na síně v nadzemních podlažích a schodiště s menší místností v dílu druhém.

Východní přístavek mohl být zpočátku zamýšlen jako věžička, v jeho interieru se snad počítalo s kaplí. Oproti plně proklenutému přízemí byly prostory v 1. patře pod dřevěnými stropy a hustě kladenými trámy a s fošnovým záklopem. Stavba se realizovala – jak se zdá – tradičním způsobem, známým od středověku: Na hrubou stavbu hlavních nosných konstrukcí se nasadil krov s krytinou, pod střechou se klenulo a dokončovaly interiéry, dodatečně se ke krovu přisazovaly štíty – čehož dokladem jsou na nich četné dochované kapsy, drážky a výběhy. Bohaté členění štitů, kterými se tvrz nejvýrazněji uplatňuje, prozrazuje účast zkušeného a poučeného stavitele, patrně příslušníka nějaké významné soudobé huti, možná právě rožberské. Dokládá to zvláště

v celistvosti dochovaný ušlechtilý štít nad východním rizalitem s rozeklaným tympanonem a odvážně konstruovanými cihelnými čučkami. I na velkých štítech hlavní budovy musíme předpokládat podobná vyvrcholení, která byla teprve později nahrazena dnešní z jednodušující úpravou. Zmíněný rožňberský letohrádek Kratochvíle mohl být pro stavbu v Poli inspirativní i v detailu, např. v použití nik ve štítech a mušlemi v konchách. Úrovní použitych článků a detailů jistě odpovídala i původní výraz plastiky v jižním štítě tvrze, poněkud zkromolený do dnešní podoby asi až lidovým tvůrcem při opravě v minulém století. Úpravu možná doznala i štuková rozetka v téže štítové zdi, připomínající šternberskou hvězdici následných majitelů zámečku. Grafické členění fasád zámečku se podle stavu dnešního poznání pravděpodobně omezilo na rytou balustrádu při podnoži stavby, ryté pásy v podřímsí a rytou nárožní rustiku, jež byly asi všechny od základní plochy barevně odlišeny. Stejně tak mohly být barevně odlišeny i římsy a další plastické články štitů, což by bylo možno doložit po zpřístupnění těchto detailů. Na rozdíl od průčelí tvrze se asi na vjezdové bráně, ohradní zdi a snad i na jiných stavbách přilehlého dvorce objevilo zcela odlišné zdobení sgrafitem, které svým typem připomíná v téže době vytvářená sgrafita na tvrzi Kocu v Dobříši.

V r. 1616 odkázal Horčice před svou smrtí tvrz a dvůr s evčinem své manželce Kateřině z Kokšova, po niž vše zdědila kolem r. 1620 dcera Saloména Vratislavová z Prostého s manželem Adamem Vratislavem z Mitrovic. Po úmrtí Salomeny přešel majetek na její děti, další následné majetkové převody mezi příbuznými dokládají úvodní dějiny objektu (str. 2). Z téhož rodu Pole naposledy vlastnil císařský komorník Václav Ignác Vratislav,

který r. 1682 odprodal statek Tomáši hraběti Černínovi, jenž jej připojil k panství Lnáře. (Požár vesnice v r. 1664 se zřejmě sídelní budovy nedotkl.)

Tvrz, která plnila svou sídelní funkci asi jen 80 let, zůstala po převodu do majetku Černínů bez obyvatel a čím dál více chátrala. Byla proto proměněna na panskou sýpku, čímž byl její renesanční stav až do 19. století do jisté míry konzervován. Změna funkce logicky znamenala přinejmenším vyjmutí okenních rámů a dveřních křídel a odstranění topeniště a kachlových kamen. Zřejmě všechny okenní otvory včetně okének ve štítech byly buď zmenšeny do ušších průduchů, nebo zcela zazděny. Průběhem 18. století byl rovněž rozebrán starý renesanční krov a nahrazen novým veznicovým. Vzhledem k tomu, že starý krov byl konstrukčně provázán se zdivem velkých štitů, musely být jejich členité vrcholy, zdobené čučkami, odbourány a nahrazeny dnešní jednoduchou úpravou. Toto využití tvrze jako sýpky trvalo při předpočítané mírné údržbě až do 1. poloviny minulého století, kdy byl zámeček opět navrácen bytovým účelům, zejména pro vedoucí zaměstnance statku. Adaptace pro bydlení více rodin s sebou přinesla vybudování některých příček, obnovení starých topeniště a zřízení nových, nové záchodky, podlahy, výplně otvorů a další. Tehdy byla většina zazdivek renesančních oken opětně vybourána a do otvorů osazena nová křídla v lící průčeli. Další drobné vnitřní adaptace se prováděly vlastně téměř průběžně do poslední doby. Úprava bytů v tvrzi podle rozpočtu z r. 1865 se zřejmě v plné míře nerealizovala, v té době měly být vylámána uvnitř 4 kamenná dveřní ostění a 11 kamenných ostění oken. Liebschereva kresba z doby před r. 1897 zachycuje dosud většinu oken východního průčeli zazděných a ve zvýšeném přízemí ve třetí ose odleva

arkýřek prevetu na zdvojených konzolách; komíny byly přepásány římsičkami. Následně přibyl koutový přístavek při východním rizalitu s proskleným dřevěným patrem. Ubyvání architektonických článků a omítka v posledním čtvrtstoletí dokumentuje konfrontace autorových snímků z r. 1971 a 1996 v obrazové příloze práce. Poslední velký zásah do interieru budovy znamenala adaptace 1. patra na tři byty s příslušenstvím podle plánů z r. 1969. V posledních letech poškodil část 1. patra požár v etážové kotelně (12), kterému padlo za oběť dřevěné patro novodobé přístavby vedle východního rizalitu.

V době průzkumu (1996) je objekt tvrze vyklizen a provizorně zabezpečeny jeho otvory proti vniknutí.

Renesanční dvorec, založený současně s tvrzí, měl patrně od počátku podobnou skladbu jako dvůr dnešní, vzhledem k logickému provozu hospodářství (průjezdné stodoly v zadní - západní části souboru, stáje a chlévy při severní hranici blíže k cestě a k rybníkům). Ještě za Horčiců v r. 1616 je uváděn mimo dvůr i ovčín a ve druhé polovině 17. století přibyl v popisech pivovar, sladovna, hvozd a vinopalna. Renesanční podobu dvorce přibližuje fragment bohatého sgrafita na ohradní zdi vedle bývalé vjezdové brány.

Požár vesnice v r. 1664 měl zasáhnout i panský dvůr, který byl následně obnoven. Za větší dochovaný barokní zásah lze považovat výstavbu služebního domku před zámečkem, snad s použitím starších konstrukcí. Stabilní katastr z r. 1837 zachycuje objekty dvorce zhruba v dnešním rozvrhu, všechny však se spalnou krytinou. V následné době, zejména od šedesátých let do let osmdesátých došlo k výměně všech objektů dvorce v podstatě do

dnešního stavu. Nejprve se stavěla vozová kolna (IV), která byla do dnešní hmoty postavena ještě v pozdním klasicismu, snad jen dílčím použitím starších konstrukcí. V letech 1883-4 byly nově vystavěny severní stáje a chlévy a vyrostla dnešní stodola se sýpkou v odsazené poloze oproti zbourané starší stodole o cca 20 m dále k západu. (Podrobné archivní popisy z poslední třetiny 19. století uvedeny v úvodních dějinách objektů.)

Mladší zásahy, zejména z doby hospodaření Státního statku a JZD znamenaly v převážné míře deformaci architektonického výrazu historického dvorce. Patří mezi ně zejména výstavba objektu bývalého dřevníku u tvrze (III) na úkor zahrady, adaptace kolny na vepřín s novou přistavbou, různé přistřešky s eternitovými střechami, odstranění vjezdové brány a další.

V době průzkumu jsou zpustlé hospodářské objekty bez využití.

2. Seznam architektonických detailů a prvků

2.1. Detaily průčelí tvrze

- kamenné ostění vstupního portálku, lemovaného podvalenem mezi dvěma ozuby, s erbovními štítky v nadpreží a s nástavcem s mužskou maskou a rozetkami, který svírá jí dvě volutové konzoly (renesanční)
- renesanční ostění oken s obíhající lištou a podokenní a nadokenní římsou
- jednoduchá kamenná ostění sklepních okének (renesanční)
- kamenné žulové ostění vstupu do sev. dílu rozdělené síně v přízemí (novodobý)
- fragment štukové voluty nad osovým oknem 1. patra západního průčelí (renesanční)
- štuková hvězdice ve vykrajevaných rámcích ze štukových pásků mezi okny 1. patra na jižním průčelí (patrně renesanční)
- fragmenty ryté rustiky na nárožích tvrze a rytého soklového pásu se schematickou balustrádou (renesanční)
- naštípaný kovový pás ve sklepním okénku východního průčelí (z 19. století)
- profilace hlavní římsy a říms na štítech budovy
(renesanční)
- omítková plastika zbrojnoše v ose jižního štítu
(původem renesanční)

- ostetní členění štitů s pilestry, nikami se štukovými mušlemi v konchách, rámování okének, fragmenty štukových volut, vykrajování bočních křidélek štitů a cihelné čučky s koulemi na štítě východního rizalitu (renesanční)

2.2. Detaily interierů tvrze

Sklepy:

- hřebínky na hranách výsečí klenby sklepni chodby (01)
- druhotně osazený kamenný pravouhlý portál s ozubem v chodbě před schody (01)

Přízemí:

- hřebínky na hranách výsečí kleneb všech prostorů, obohacené štukovými trojlisty v bývalé vstupní síni (1, 2, 3)
- síťový hřebinkový obrazec na klenbě severního traktu (7, 8)
- štukové vykrajované čabalky v patkách kleneb prostoru bývalé síně (1, 2, 3), v severním traktu (7, 8) a ve východním rizalitu
- renesanční pravouhlý olištovaný portál v jižním dílu bývalé vstupní síně (2)

1. patro:

- renesanční pravouhlý olištovaný portál do prostoru ve východním rizalitu s výplňovými dveřmi s nasazeným zámkem (z 19. století)

- trámové stropy s rovným záklopem z fošen, spojených na drážku a pero, skryté pod mladšími sníženými podhledy a stejný strop nad schodištěm do podkroví
(patrně renesanční)

Podkroví:

- trámové stropy s překládanými a olištovanými záklupy nad půdními komorami při jižním štítu (19. století)
- fragmenty renesanční krovové konstrukce a kapsy s drážkami po těchto konstrukcích na vnitřních stěnách obou velkých štítů

2.3. Detaily objektů hospodářského dvora

- profilovaná hlavní římsa a obileená provlékaná mříž okénka do kuchyně služebního domku (II)
- detaily průčelí bývalé vozové kolny (profilovaná hlavní římsa, lesenové rámců a omítkové pásy kolem zazděných vjezdových otvorů)
- detaily průčelí stodol se sýpkou (VI) s obvodovou slepou arkádou a vjezdy s režnými cihelnými záklenkami s klenáčky a mřížemi z prohýbaných prutů v oknech prostřední sýpky
- pravoúhlé žulové dveřní ostění vstupu do sýpky ze severní stodoly (VI)

- detaily průčelí stájí (VII) - profilovaná hlavní římsa, kamenná ostění pravoúhlých portálů a vikýřový otvor se štítkem nad žulovým ostěním a předloženou deskou, podpíranou dvěma krakoreci
- zasděný žulový portál ve východním čele prostoru stáje (VII) a rozměrné žulové desky na její podlaze
- detaily průčelí chléva (VIII) s žulovým ostěním okének a portálů se segmenty v nadpraží a další detaily štukové (lesenové rámce, profilované římsy, rámy okének do podkroví se zaoblenými rohy a rámování dvojice okének ve východním štítu)
- fragment sgrafitové rustiky na čelním dílu severní ohradní zdi při dnešním vjezdu do dvora

6. Přehled architektonických závad

Architektonické závady na budově tvrze a v hospodářském dvoře jsou dvojího druhu - jednak vznikly v důsledku dlouhodobě zanedbané údržby a jednak nevhodnými zásahy bez ohledu na architekturu a památkovou hodnotu objektů.

Vlivem zanedbané údržby jsou u všech budov ve velké míře narušené omítky, narušené krytiny a krovy, poničené nebo chybějící výplň otvorů, zanedbaná okolí a další.

Nepřiměřenými zásahy vznikly především následující závady:

6.1. Na průčelí tvrze

- zazdívky některých oken
- nejednotné a nevhodně členěné výplně okenních otvorů
- novodobý portál vedle renesančního portálu na západním průčelí .
- přemíra el. krabice a skřínky
- konzoly el. přívodů
- chybějící výplň vstupního otvoru do přízemí východního rizalitu
- novodobá koutová přístavba při východním rizalitu
- záshedová okénka východního průčelí

6.2. V interiorech tvrze

- zejména přepříčkování prostorů síní v přízemí a v 1. patře a klenutých prostorů v bočních traktech
- teracové dlažby a mazaniny
- některé snížené podhledy
- typové ocelové dveřní rámy a dveřní křídla

6.3. V hospodářském dvoře

- nevhodné a mnohdy havarijní přístavby k služebnímu domku a k bývalé vozové kolně, přistřešky u stodoly a stájí a celé objekty bývalého dřevníku (III), chlévků a dřevěných kůlen (IX - X)
- adaptace vozové kolny na vepřín
- vybourané kruhové otvory v jižním čele stodoly (VI)
- porušená průčelí stájí a chlévů (VII - VIII) zazdívkaní portálů a vybouráním širokých vjezdových vrat

2. Doporučení k budoucí úpravě a k funkčnímu uplatnění objektů

Soubor tvrze a hospodářského dvora v Poli představuje mimořádně hodnotný celek z hlediska architektonického, památkového a dokumentačního.

Z těchto důvodů nutno chránit nejen historické objekty souboru, ale i jeho plochy a zahradu, nepřipustit rušivou novodobou výstavbu v tomto obvodu a vymezit ochranné pásmo a podmínky, které by zamezily ohrožení jedinečných panoramatických pohledů zejména ze směru od Kadova a od západu a východu.

I.1. Průčelí tvrze

vyžaduje v prvé řadě důkladnou podrobnou dokumentaci článků, prvků a profilů, které rychle a bez náhrady mizí, aby je bylo možno ještě úspěšně rekonstruovat. Jedná se zejména o detaily štítů, pokud nebude v dohledné době přistoupeno k jejich fixacím nebo přímo k obnově. Již dříve zaniklé články štítů, jako jsou jejich vrcholová ukončení a nástavce volut na křídlech, nedoporučuje se bez ověřených podkladů domýšlet, ale spíše konzervoват současný stav s doplněním omítka. U okenních otvorů je žádoucí odstranění většiny zazdivek a dozdivek a výměna výplní z různých dob a různé kvality za vhodně dělená nová okna, odsezená od líce.

U vstupního dvorního průčelí se po odstranění přístevby býv. dřeníků doporučuje obnova původní symetrické kompozice s jediným - původním renesančním portálem uprostřed a s obnověnými rámy okenních otvorů, včetně sklepních okének. Při této příležitosti bude zde nepochybně třeba mírně snížit úroveň nádvori před průčelím, která je dnes vyšší než úroveň přízemí

budovy. (Starší úroveň možno zjistit sondou, nelze vyloučit nález historické dlažby.) V souvislosti s rehabilitací fasád nutno současně odstranit baterii rozvaděčů a dalších krabic a řešit přívod el. proudu do budovy podzemním kabelem.

Sondami pod vrchní nátěry lze zřejmě dosud zachytit starší barevnost fasády. Zdá se předběžně, že rytá nárožní rustika, podřímsové pásy a části rytého soklového pásu byly v určité fázi zbarveny šedomodře a že podobné odstíny nesly snad i římsy a některé články štitů.

Na severním průčelí lze doporučit otevření zazdivek oken a vyřešení vstupu do přízemí východního rizalitu. U východního boku bude především třeba odstranit zbytek koutové přístavby a vhodně přešít odhalené otvory a okénka do záchodků. V úvodu doporučená urychlená dokumentace, fixace či přímo obnova se týká zvláště postavy zbrojnoše ve štítě jižního průčelí, jehož detail je čím dál meně zřetelný.

7.2. Interiéry tvrze

- před započetím větších rekonstrukčních prací bude třeba omezený restaurátoršký průzkum pod nátěry významnějších prostorů s klenbami i v 1. patře a dále sondážní průzkum nad snížené podhledy, kde lze v některých případech očekávat původní historickou výmalbu stěn a trámových podhledů. V obou nadzemních podlažích se neléhavě doporučuje opětné odstranění dodatečných rušivých příček, které deformují klenební útvary a snižují prostorové hodnoty interierů. Navrácení objektu původnímu majiteli bezpochyby umožní vyloučit maximalistické využívání budovy a dovolí zde obnovit původní rezidenční bydlení na odpovídající úrovni, kterou vzácně dochovaná renesanční dispozice v plné míře

nabízí. V podkroví je žádoucí řešit dokumentační hodnotu štitů s otisky a pozůstatky původního krovu.

Hmoty, konstrukce, prostory a detaily, které se doporučuje chránit nebo naopak odstranit, vyjadřují přiložené výkresy architektonického vyhodnocení objektu.

7.3. Hospodářský dvůr

Vyžaduje opětné obnovení provozu, který je blízký využití původnímu. Celý soubor by bylo vhodné opětně zcelit obvedovou zdí s vjezdovou branou v původní situaci. Její celkovou podobu zhruba známe ze zmiňované malby; půdorys s velikostí vjezdu i branky může zachytit výkop jejich základů. Důležité bude zjištění navázání zdiva brány na čelní díl dochované hradební zdi s fragmenty sgrafitové rustiky.

Doporučení k jednotlivým objektům hospodářského dvora:

II. služební domek - odstranit novodobou přístavbu rampy a skladu, řešit současnou hmotu starého objektu, vhodně přeřešit průčelí s krámcovými otvory při zachování hodnotných prvků starší úpravy (římsa, lesenové rámce, okénko do kuchyně), uvnitř dochovat klenutou kuchyň s chodbou a sklep

III. býv. dřevník - odstranit v celém rozsahu při event. zachování zbytku bývalé zahradní zdi. Obnovit terasu s výhledem do zahrady v původní pesunuté dřevni pro zlepšení byt-

nosti tvrze a opětné pohledové izolace jejího
jižního čela

IV. bývalá vozová kolna

- šetřit dechovanou hmotu a obnovit původní členění průčeli s lesenovými rámcemi a vjezdy,
vyloučit opětné využití pro vepřín

V. přistavba bývalé kolny - odstranit

VI. stodoly a sýpka

- chránit současnou hmotu a detaily průčeli z r. 1884, odstranit přistavěné přístřešky kryté vlnitým eternitem, obnovit narušené omítky s opětným zazděním otvorů pro el. větráky v jižním štítě

VII. stáje

- chránit hmotu a dechované detaily průčeli s víkýřkem, odstranit přistavěný přístřešek, obnovit původní symetrické řešení dvorního průčeli. Uvnitř zachovat sled pruských kleneb a dlažbu z žulových desek

VIII. chlévy

- chránit současnou hmotu objektu, opětně zazdit nebo přečešit široký vjezdový otvor, obnovit a chránit detaily členitého průčeli z r. 1883

IX. chlévky

- odstranit větně novodobé mostní váhy s ponecháním zadní obvedové zdi dvora, dosud patrně renesančního původu

X. dřevěné kolny - odstranit (s ponecháním zadní zděné ohradní zdi dvora)

XI. chemický sklad v zahradě - výhledově odstranit

XII. ohradní sed zahrady - chránit, opravit, rozvezenu západní část opětně doplnit

Uvedená doporučení nesnášejí vyjádření a rozhodnutí památkových orgánů.

8. Seznam výkresů grafické přílohy

I. Plány a situace (archivní a současné)

1. Výsek z katastrálního plánu obce z r. 1837 - kopie
(Archiv Geodesie a kartografie, Praha)
2. Výsek z indikační skici z r. 1837
(SÚA Praha)
3. Situční plánek dvora z r. 1887
(SOA Třebon, Vs Lnáře)
4. Výsek ze snímku pozemkové mapy, 1:2880, 1992

II. Stavebně historický průzkum

5. Tvrz 1:200 - sklepy
6. - přízemí
7. - 1. patro
8. - střechy
9. hospodářský dvůr

III. Architektonické vyhodnocení

10. Tvrz 1:200 - sklepy
11. - přízemí
12. - 1. patro
13. - střechy
14. hospodářský dvůr

IV. Průčelí tvrze

15. severní průčelí
16. západní průčelí
17. jižní průčelí
18. východní průčelí

Legenda

2. Seznam obrazové přílohy

I. Ikonografie

0. Tvrz od jihozápadu před r. 1897, kresba K. Liebschera
(A. Sedláček, Hrady XI, s. 253)

II. Fotozáběry z r. 1971 (foto P. Kašíčka)

1. Pohled na tvrz a služební domek z příjezdové cesty od severovýchodu
2. Jižní průčelí tvrze
3. Detail jižního štítu tvrze s dosud dochovanými omítkami na postavě zbrojnice a kolem horních okén (srovnaj se snímkem č. 14)

III. Fotozáběry z června r. 1996 (foto P. Kašíčka)

4. Pohled z příjezdové cesty od severovýchodu
5. Severní průčelí tvrze s dnešní vstupní branou
6. Pohled na sídlo od západu z prostoru hospodářského dvora (vlevo ohlévy z r. 1883, vpravo bývalá vozová kolna)
7. Celkový pohled na tvrz od severozápadu
8. Vstupní portál do přízemí tvrze uprostřed západního průčelí
9. Východní průčelí sídelní budovy
10. Stítek východního rizalitu
11. Stříška a nástavce štítku východního rizalitu
12. Pohled na budovu tvrze od jihozápadu
13. Jižní průčelí sídla
14. Detail jižního štítu budovy s plastikou zbrojnice
15. Fragment ryté balustrády v soklovém dílu jižního průčelí
16. Detail klenby vstupní síně v přízemí (1) s omítkovými trojlisty při vrcholech výsečí

17. Detail štukového klenbeního obrazce v přízemí severního traktu (7)
18. Prostor vedle schodiště v 1. patře středního traktu objektu: prohořelý anišený strop odkryl pohled na starší záklupy a trámy s okosenými hranami
19. Stáje, chlévy a chlévky při severním boku hospodářského dvera
20. Bývalý dřevník, přestavěná vozová kolna a stodola při pohledu ze zahrady od jihozápadu

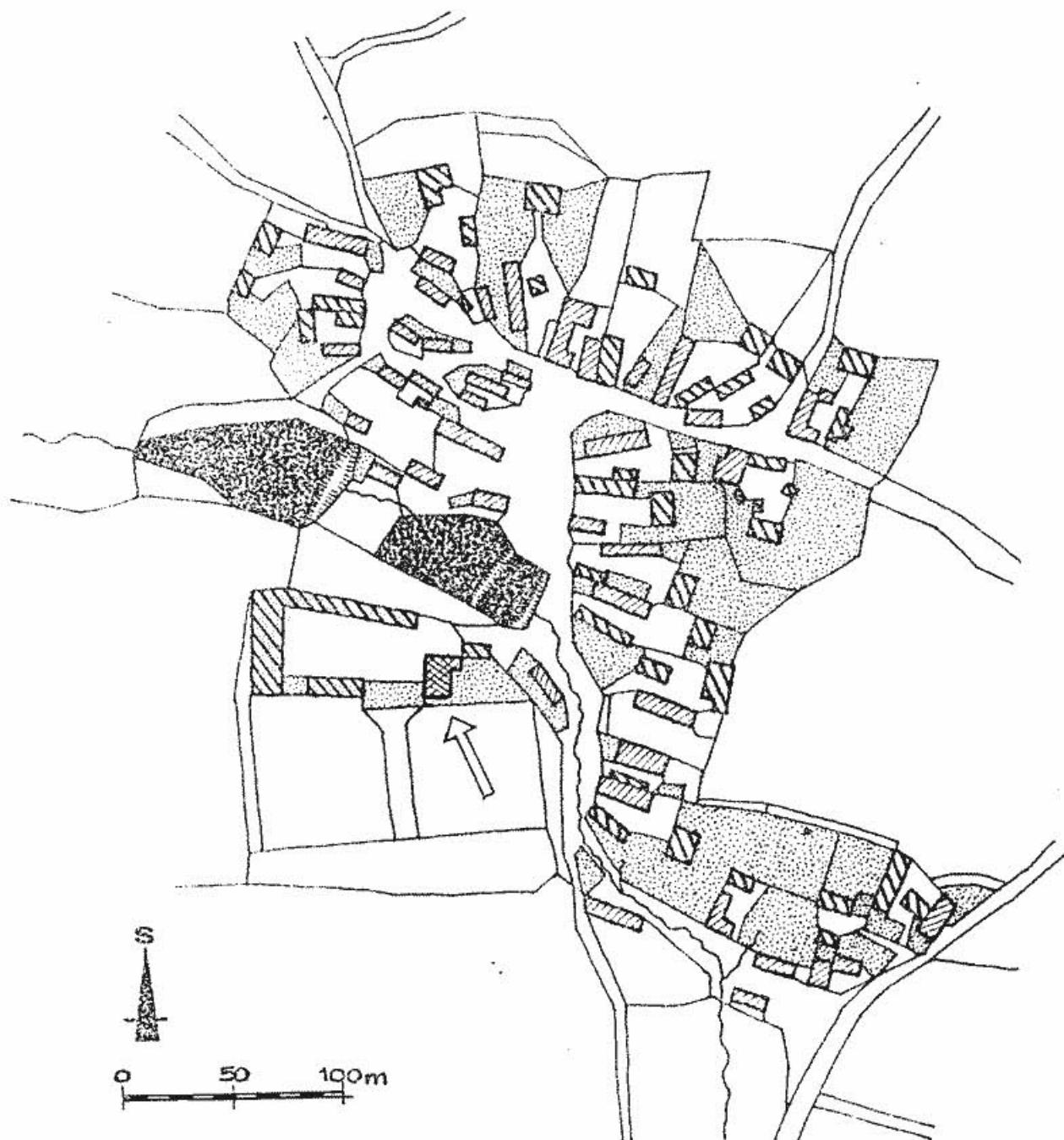
10/I. Grafická příloha

- Plány a situace

Pole - farma a hospodářský dvůr
Stavebně historický mirekum

čílo 1

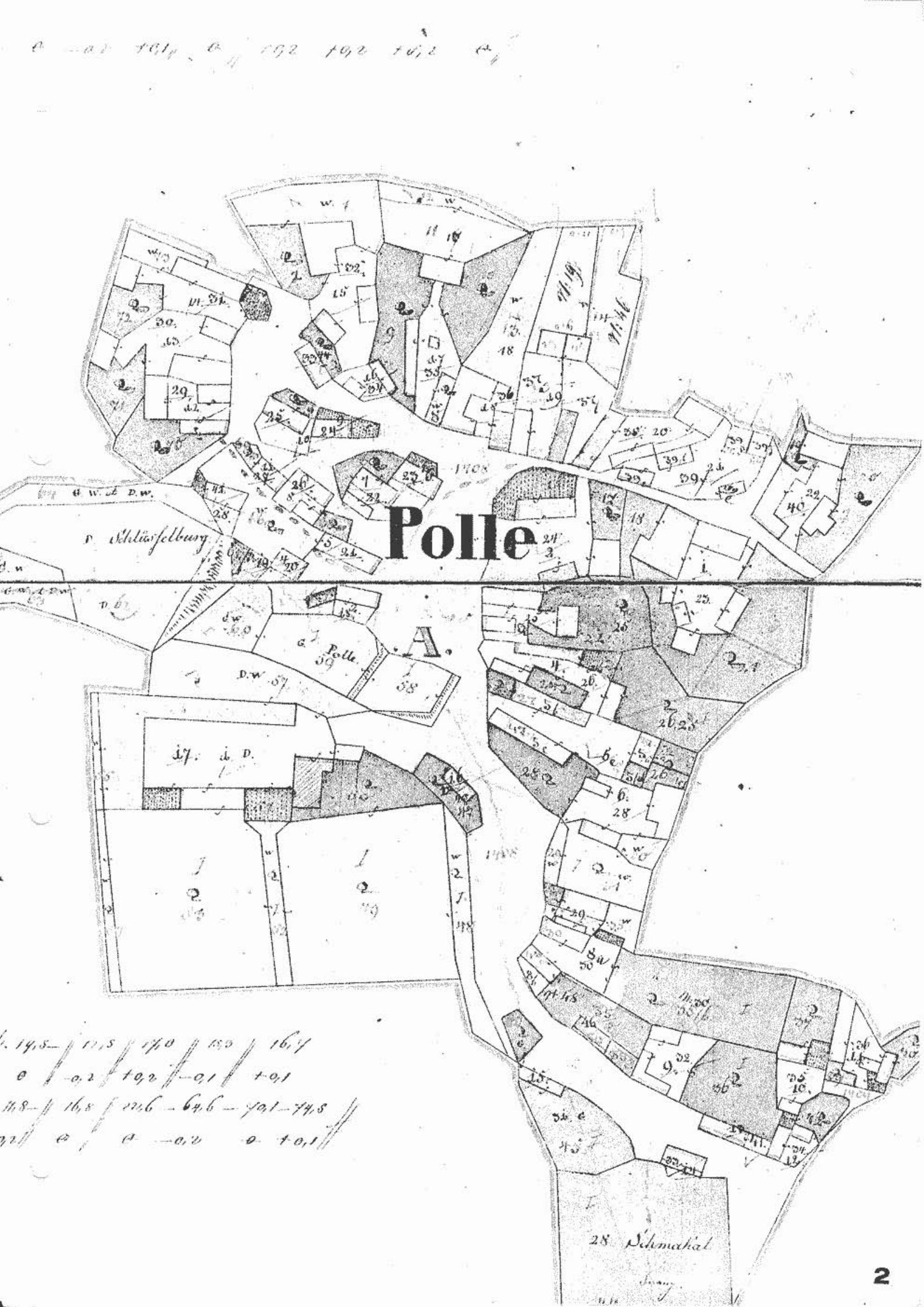
r. 1837

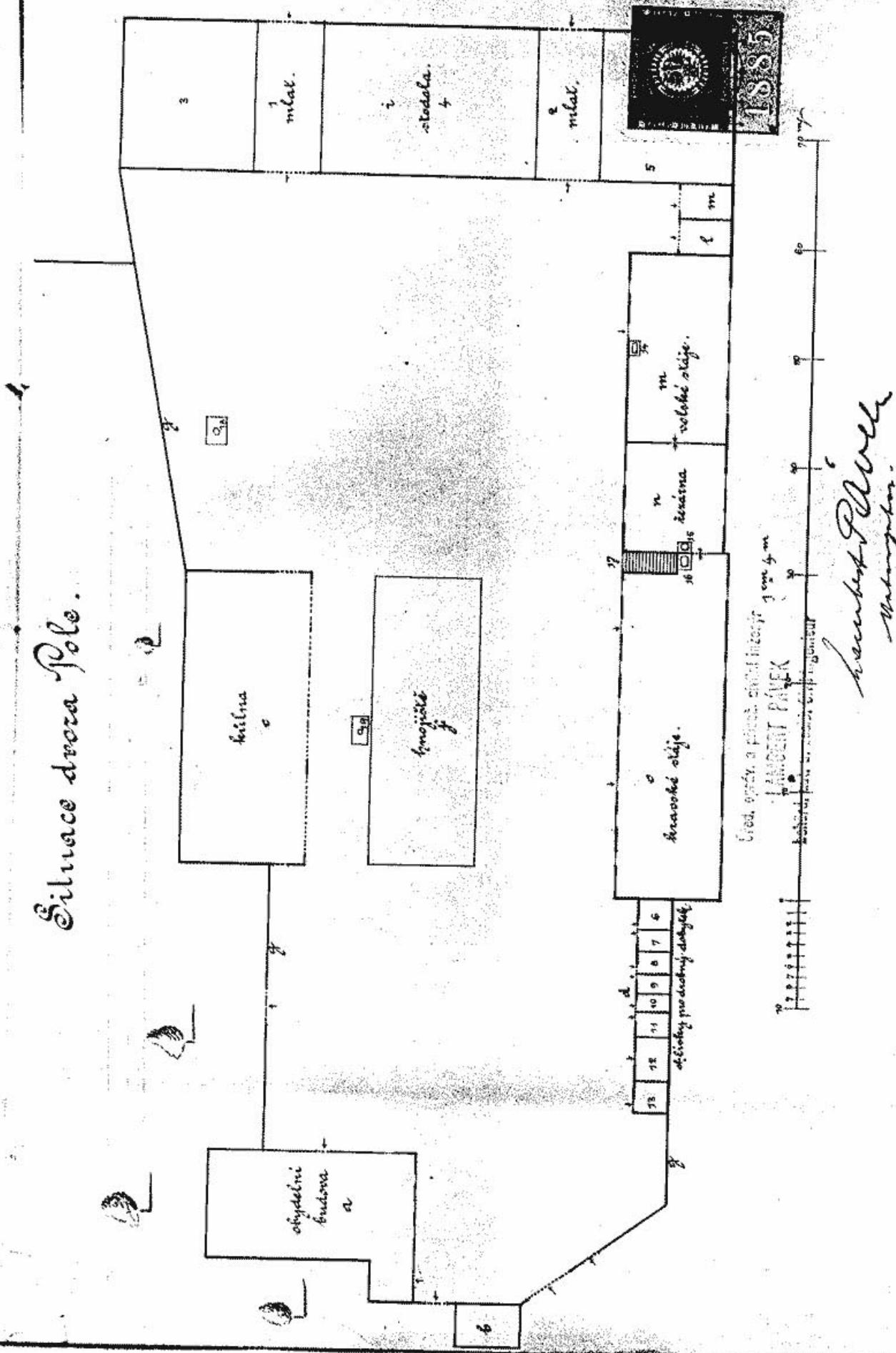
Praga, červen 1996

1:2830 doc. ing. arch. F. Kašická, CSC.
U. procházková

Spec. ústav pro rekonstrukci
památkových míst a objektů
v Praze

Silvace droza Połe.

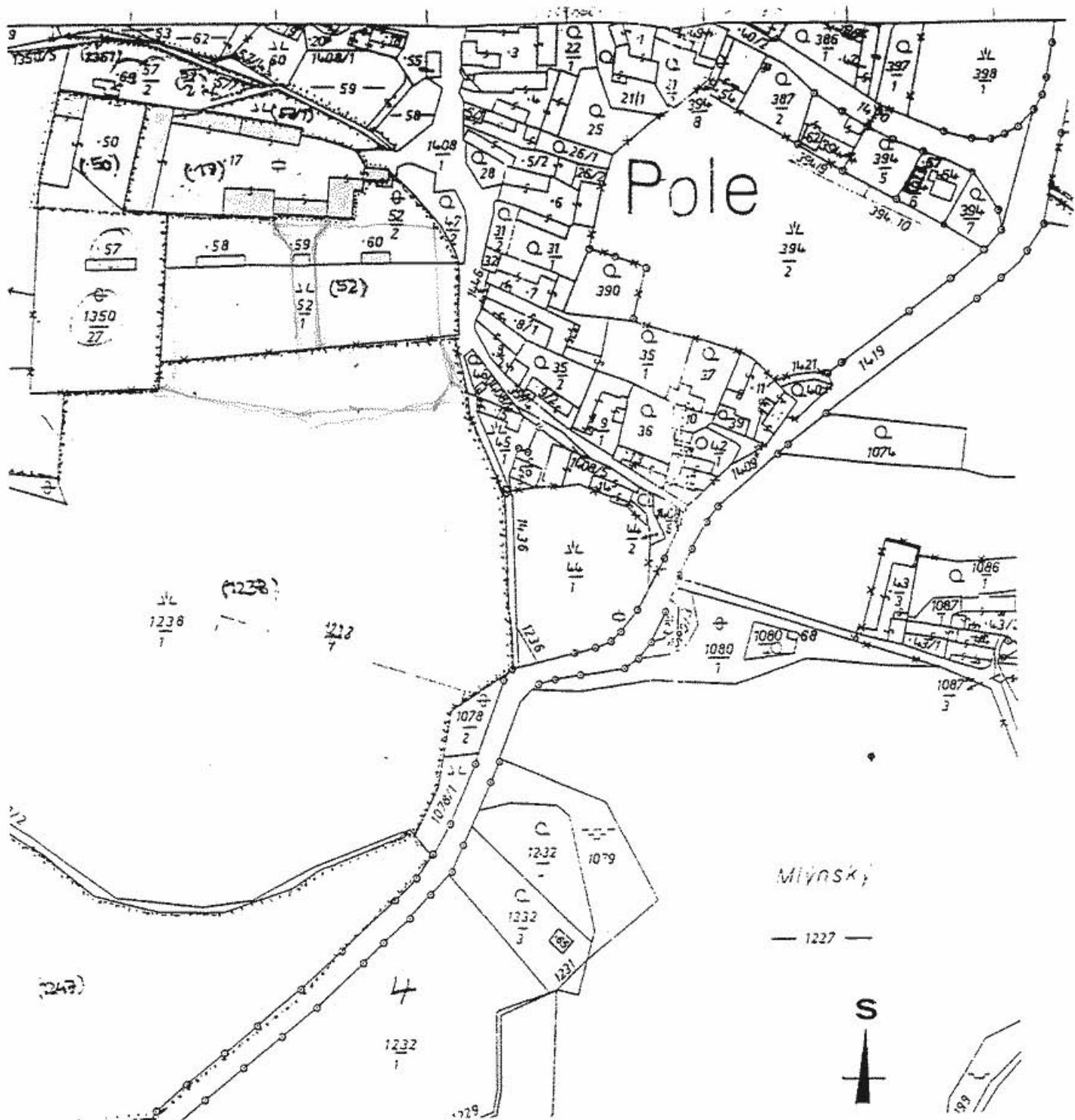

Pole - farz a hospodářský dřív

Ch. 1

Stavebně historický příručník

†. 1992

Praha, červenec 1996
doc. iug. arch. F. Kášický, CSc.
1:2880 u. Procházka
Spec. výstav pro rekonstrukci
pramátečních měst a objektů
+ Praze

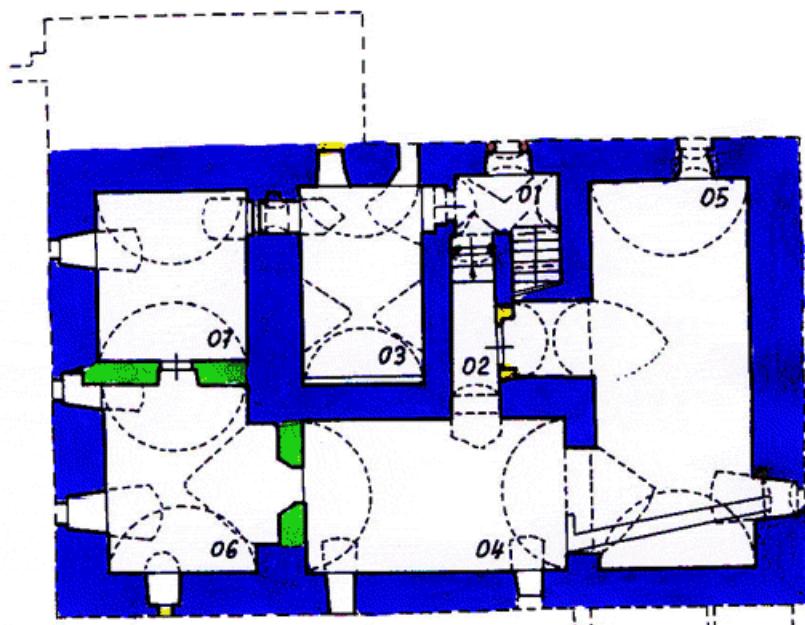
10/II. Stavebně historický průzkum

pole - typ

čp. 1

Stavebně historický návrh

stavby

00 →

5

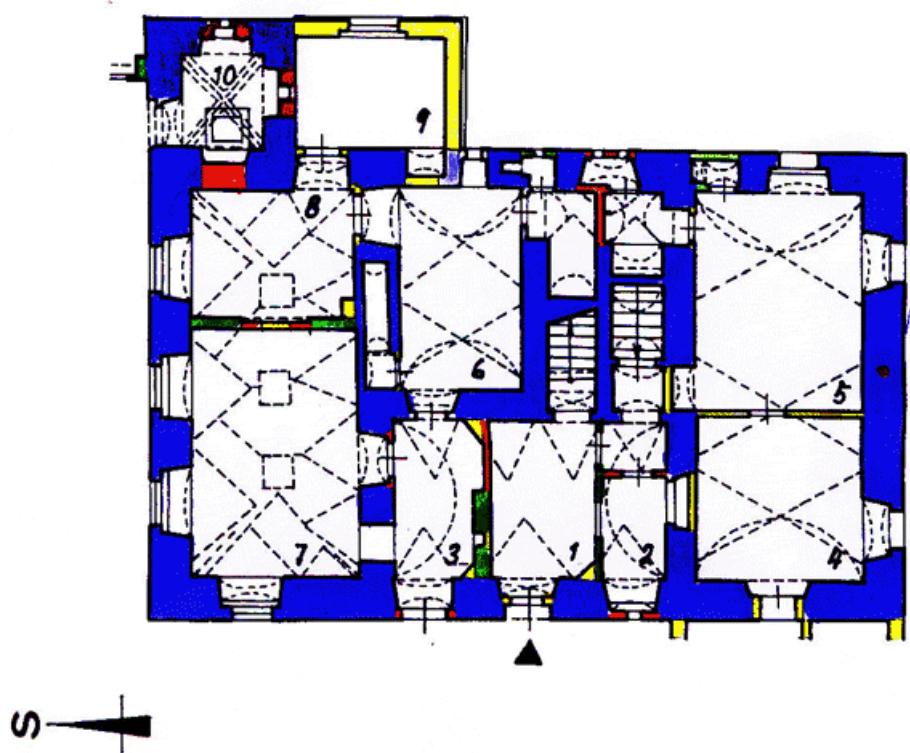
praha, červen 1996

1:200

doc. ing. arch. F. Kašicka, CSc.
u. procházková

Spec. ústav pro rekonstrukci
památkorichet měst a objektů
+ Praze

prípravi

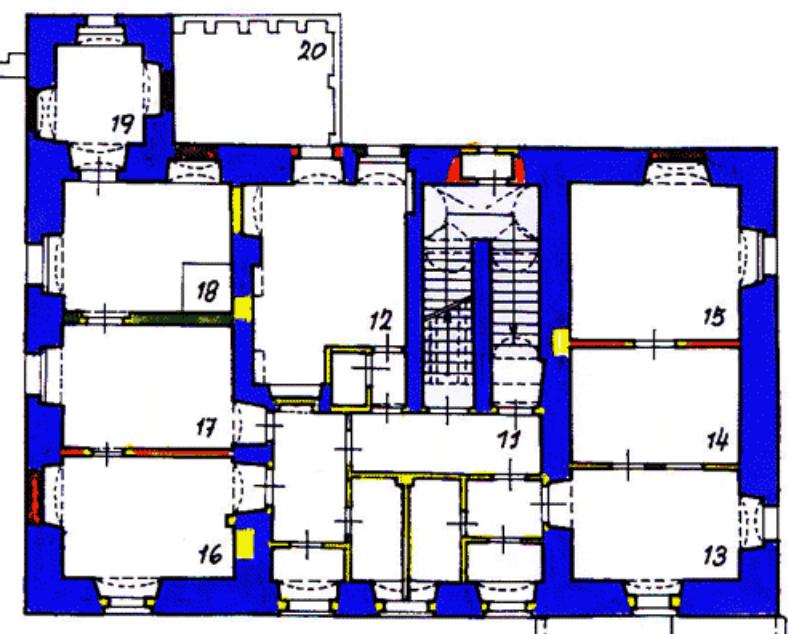
6

Praha, červen 1996

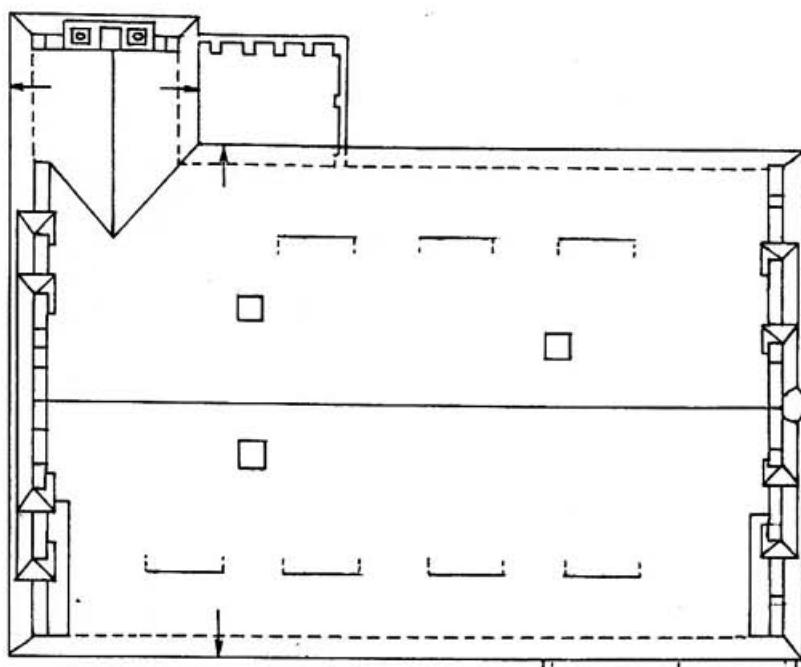
1:200

doc. ing. arch. F. Kašicka, CSc.
n. procházeovaSpec. ústav pro rekonstrukci
 památkových měst a objektů
 v Praze

1. patro

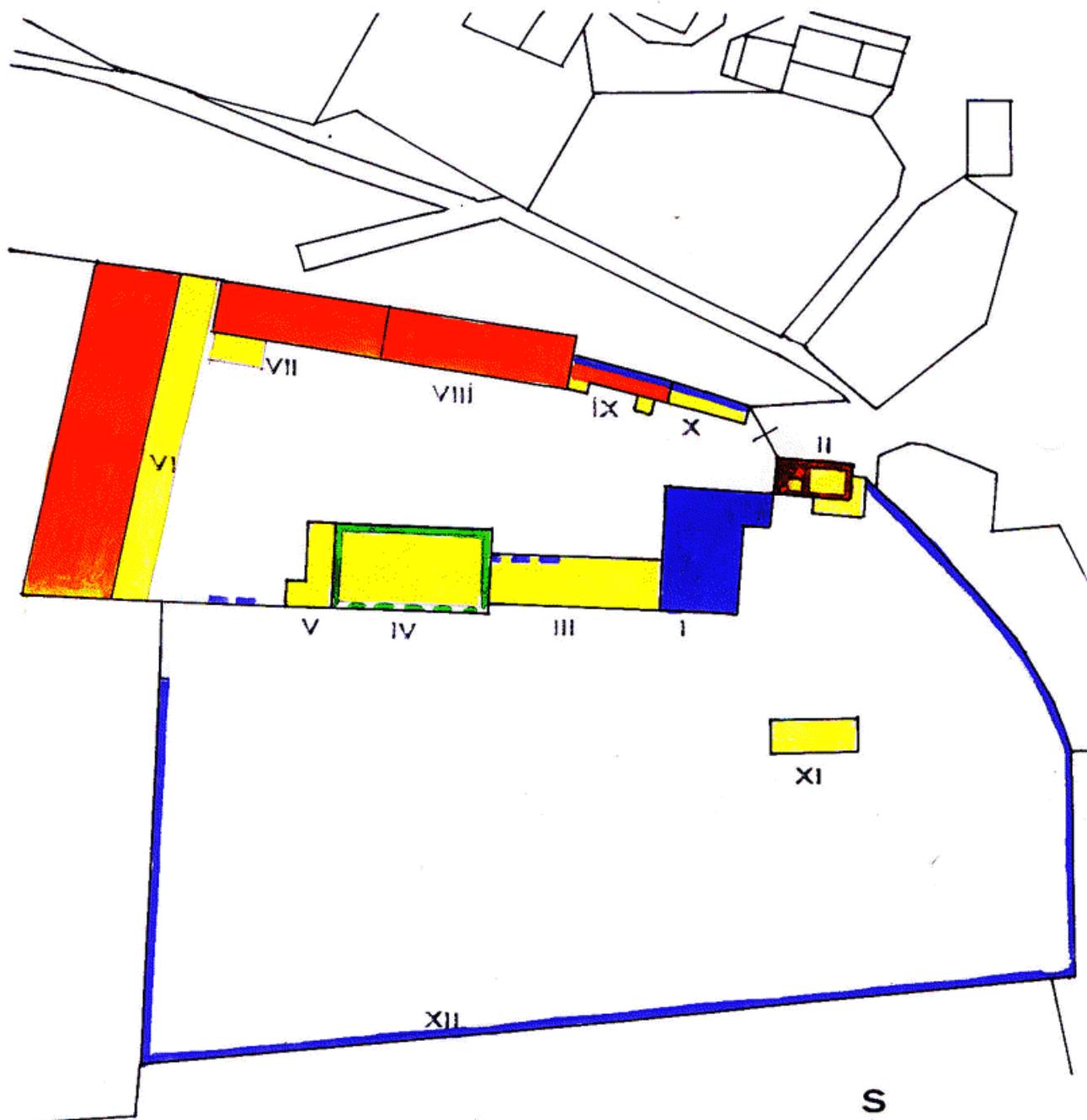
střechy

60

8

r. 1996

- I torzo
- II sloužební domek
- III výv. dírnice
- IV výv. rojora, kolna (rehořík)
- V restaurační kolny (druhé patro)
- VI stodoly a sýpka
- VII stáje
- VIII caleš
- IX dírnice
- X dírnice, kolny
- XI chemiček, sklad
- XII ohrazený zední zahrady

9

praha, červen 1996

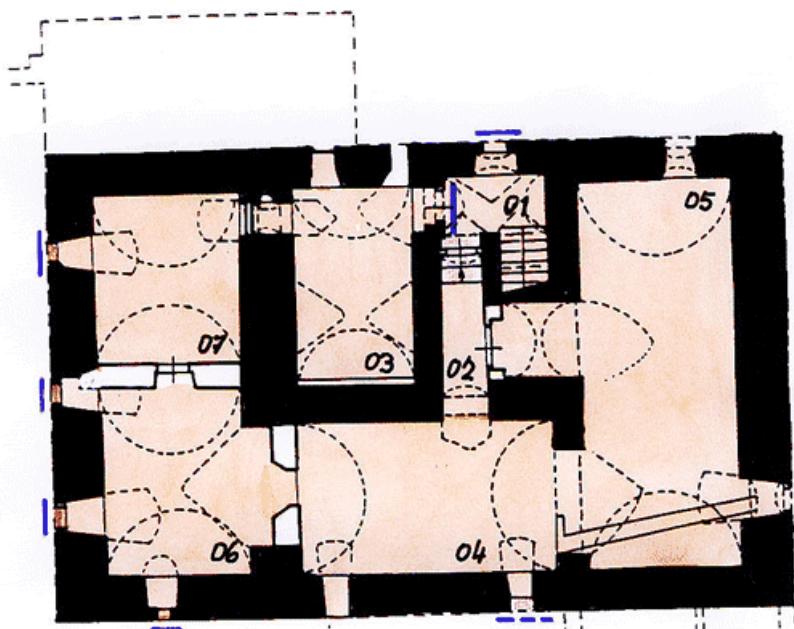
1 : 1000

doc. Ing. arch. F. Kafčík, CSc.
II procházecky

Spec. istav pro rekonstrukci
pravěkých měst a objektů
v Praze

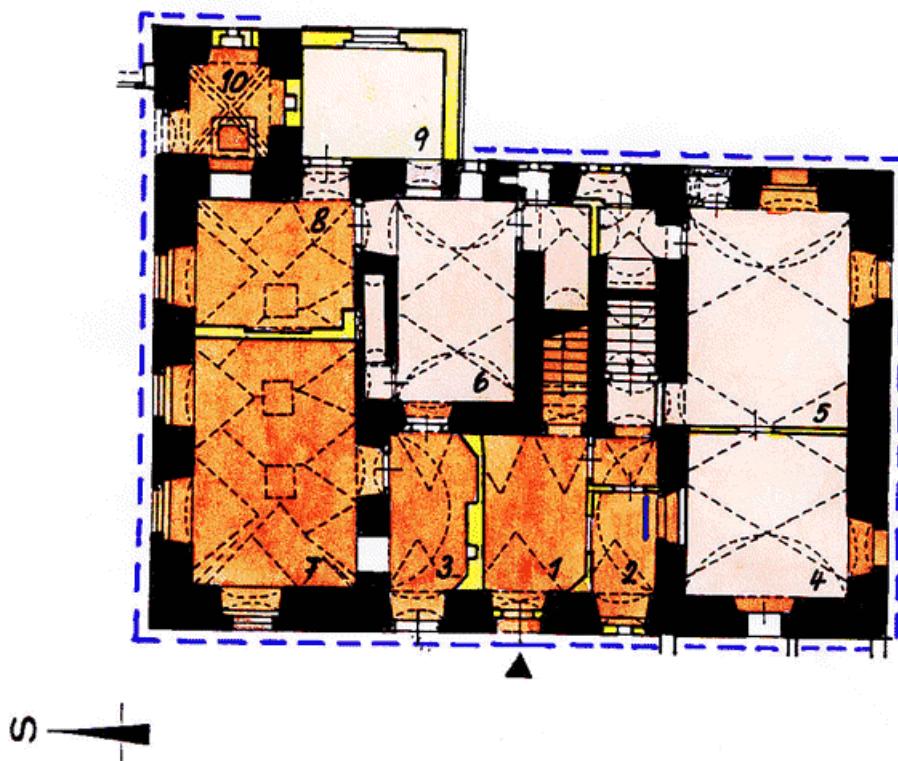
10/III. Architektonické výhodnocení

stále my

10

přízemí

11

Praha, červen 1996

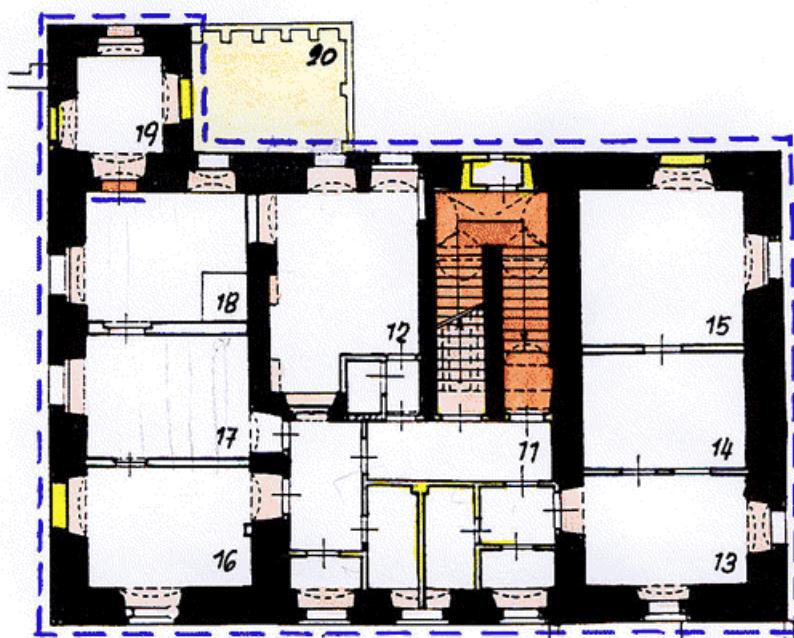
1:200 doc. ing. arch. F. Kašicka, CSc.
n. procházeckovaSpec. ústav pro rekonstrukci
pramáteorických měst a objektů
• Praze

pole - typ

architektonické využití

č. 7

1. patro

12

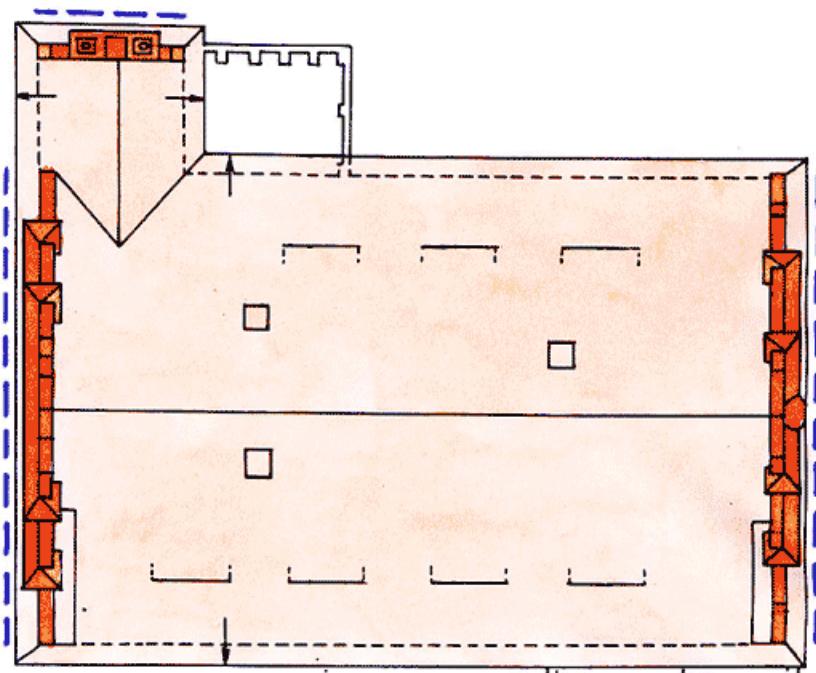
praha, červen 1996

1:200

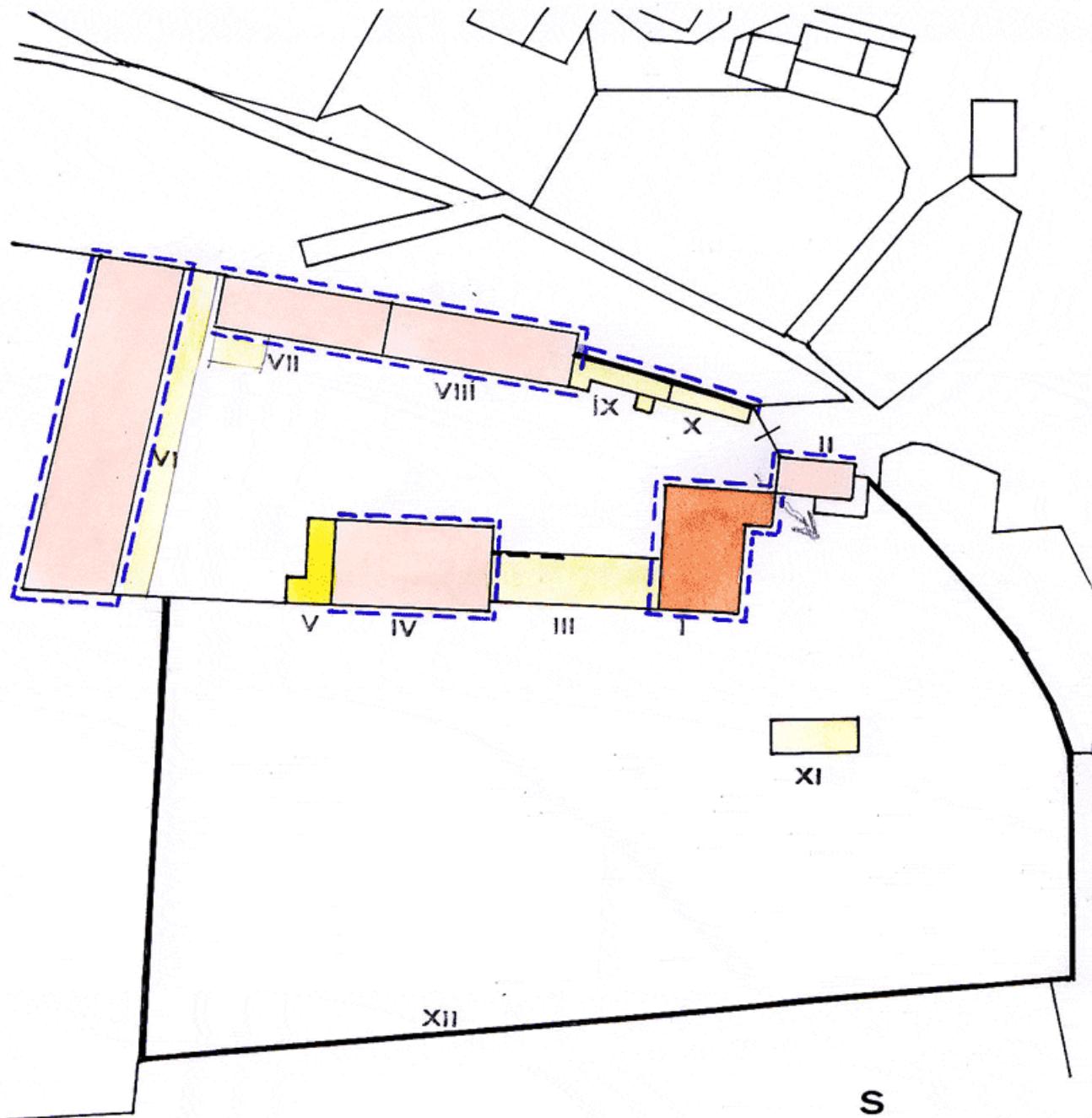
doc. ing. arch. F. Kašicka, csc.
n. procházkova

Spec. ústav pro rekonstrukci
památkových měst a objektů
v Praze

střechy

r. 1996

- I tvrz
- II slupební domek
- III výv. dřevník
- IV výv. rovora kolny (retrív)
- V restaurační kolny (dřívejára)
- VI stodoly a týpka
- VII stáje
- VIII chlév
- IX cestárky
- X dřevěné kolny
- XI cremicí sklad
- XII ohradní zeď zahrady

14

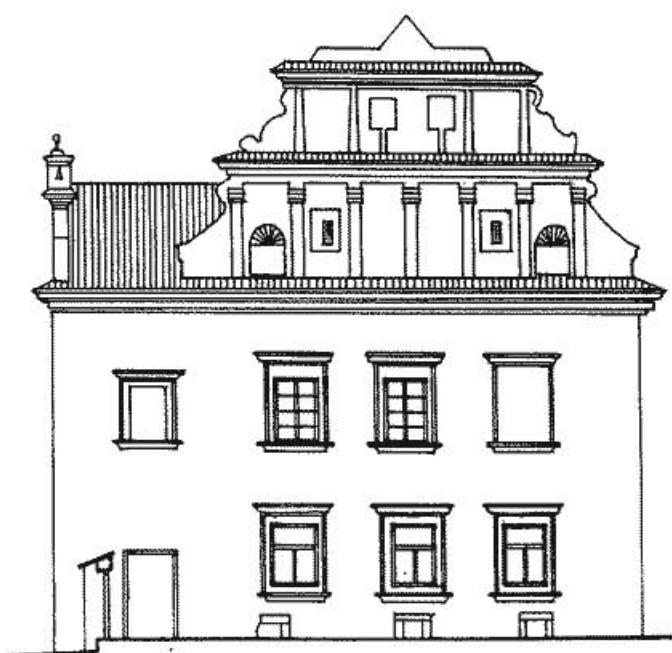
Praha, červen 1996		Spec. ristav pro rekonstrukci amatérských míst a objektů v Praze
1 : 1000	doc. ing. arch. F. Kačíčka, CSc. n procházce	

10/IV. Průčelí

Pole - farz

stavebné historický muzeum

čí. 1

severní průčelí

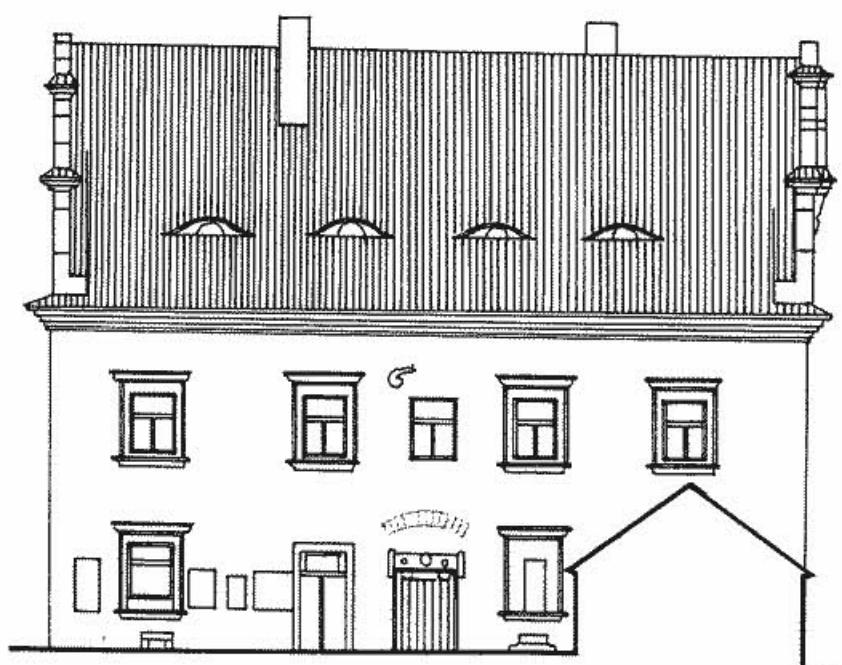
15

Praha, červen 1996

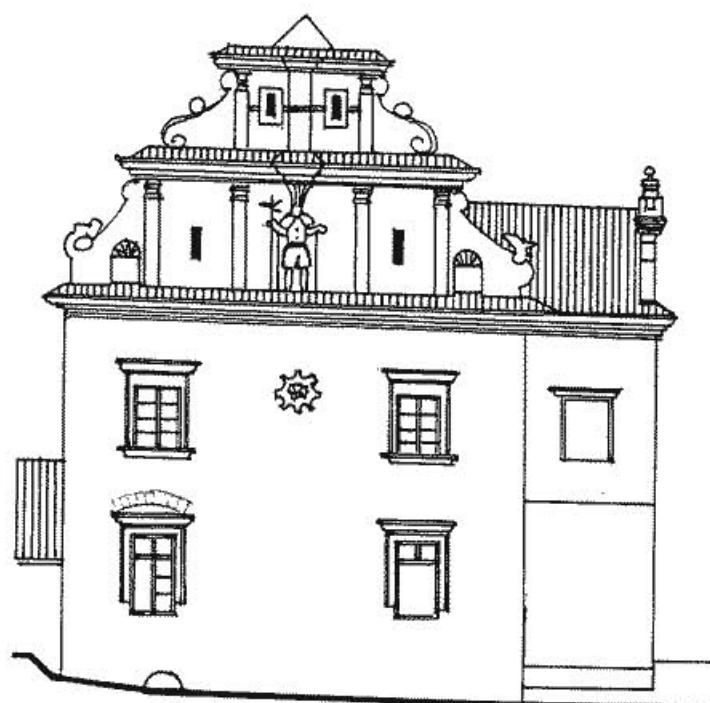
1:200

doc. Ing. arch. F. Kainicová, CSc.
n. procházková

Spec. ústav pro rekonstrukci
hodnotících měst a objektů
v Praze

západní průčelí

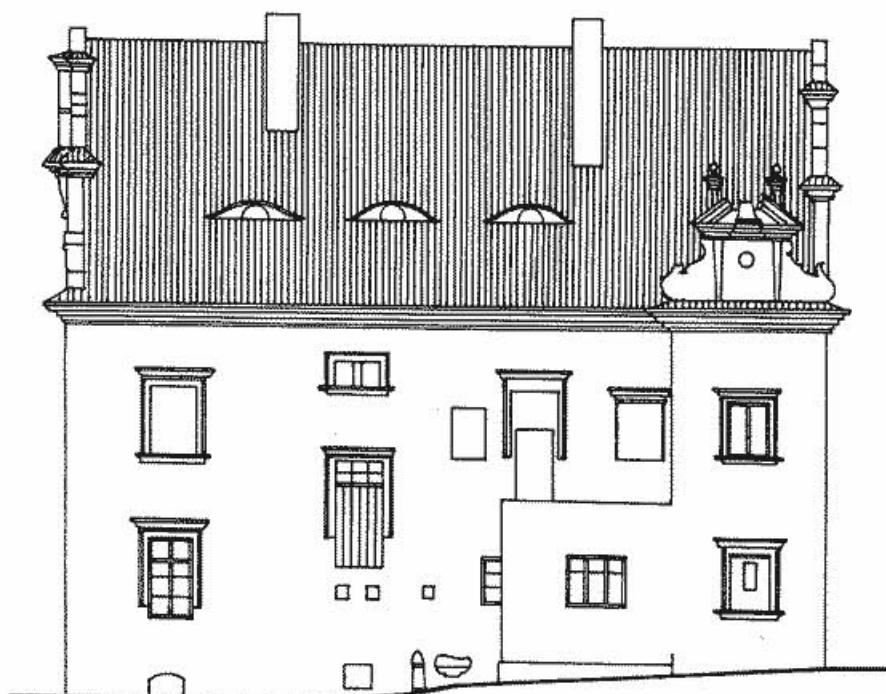

jízul průčeli

Pole - 9007

Stavebně historický průzkum

číl. 1

východní průčelí

Stavění historických průčelí

Barvové rozdělení slohová odstíny:

zdivo renesanční

- " - barokní

- " - klasicistní

- " - novodobé do r. 19

- " - novodobé po r. 19

Světlé odstíny značí jaro hypotetické.

Architektonický typový

I.a) Nejpravidelnější faktorat:

konstrukce

prostory

příčeli

arch. detaily v interiérech

b) Faktorat (možno provést úpravy):

konstrukce

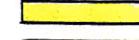

prostory

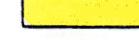

II.9) Nejpravidelnější odstranit:

konstrukce

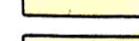

prostory

f) Dopracováje se odstranit:

konstrukce (na dobu):

prostory

U nevybarvených částí objektů se předpokládá respektování, směruje k budoucí úpravě a funkčnímu uplatnění objektu

II. Legenda ke grafické příloze